

**Latvijas Universitāte
Sociālo Zinātņu fakultāte
Socioloģijas nodaļa Sociālā darba profesionālā
studiju programma**

**4. kursa studente
Stud.apliecības Nr. SocD 020026**

Ieva Bogdanova

**Atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojums
Vidzemes priekšpilsētas Sociālajā dienestā**

Diplomdarbs

Ar savu **parakstu apstiprinu, ka Diplomdarbs**
vai tā daļas nav izmantotas citās mācību programmās.

Studenta paraksts:

Zinātniskais vadītājs: lektore I.Grauduma

Zinātniskā vadītāja paraksts:

**Rīga
2006**

Satura rādītājs

Ievads.....	3
1. Grupu darba izpratne sociālā darba skatījumā.....	6
1.1. Sociālā darba ar grupām vispārīgs raksturojums.....	6
1.2. Atbalsta grupa kā sociālā darba forma	9
1.3. Atbalsta grupu priekšrocības.....	10
2. Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem.....	13
2.1. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem vispārīgs raksturojums.....	15
2.2. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem klientu un viņu sociālo problēmu raksturojums.....	20
2.3. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem piedāvātie pakalpojumi.....	26
3. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzes izpēte saistībā ar atbalsta grupām.....	34
3.1. Pētījuma metodoloģija.....	34
3.2. Datu analīze.....	36
Secinājumi.....	4
3	
Nobeigums.....	44
Izmantotā literatūra un avoti.....	46
Annotation.....	4
8	
Pielikumi.....	4
9	

Ievads

Diplomdarba tēma ir ‘‘Atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojums Vidzemes priekšpilsētas Sociālajā dienestā’’. Autore izvēlējās rakstīt par šo tēmu tāpēc, ka kursa darba II ietvaros jau tika pētījusi atbalsta grupu kā sociālā darba formu un šķita interesanti turpināt analizēt literatūru un pētīt sociālo darbinieku pieredzi saistībā ar atbalsta grupām kādā no sociālā darba institūcijām.

Par savu pētījuma vietu autore ir izvēlējusies Vidzemes priekšpilsētas Sociālo dienestu, konkrētāk – Atbalsta nodaļu ģimenēm ar bērniem. Tātad uzmanība tiks pievērsta sociālajam darbam šajā nodaļā, tās klientiem, viņu sociālajām problēmām, piedāvātajiem pakalpojumiem un atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojumam šajā nodaļā.

Tā kā šī nodaļa piedāvā saviem klientiem sociālo darbinieku vadītas atbalsta grupas, tad pētījuma daļā autore noskaidros sociālo darbinieku – atbalsta grupu vadītāju pieredzi saistībā ar atbalsta grupām, kā arī veiks teorētiskās un praktiskās daļas analīzi.

Diplomdarba mērķis:

- atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojuma izpēte Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem.

Diplomdarba uzdevumi:

- apzināt atbalsta grupu kā sociālā darba formu;
- apzināt Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem darbības jomas, klientus un viņu sociālās problēmas;
- pētīt Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem piedāvātos pakalpojumus;
- novērtēt Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzi saistībā ar atbalsta grupām.

Diplomdarbā pielietojamās metodes:

- teorētiskās un pētījuma daļas analīze;

- intervēšana/intervijas.

Darba struktūra. Diplomdarba pamatā ir trīs galvenās daļas. Pirmā daļa sniedz vispārīgu informāciju par grupu darba izpratni sociālā darba skatījumā. Šīs daļas apakšnodaļās tiek aprakstīta atbalsta grupa kā sociālā darba forma un tās priekšrocības. Otrās daļas pamatā ir apkopota informācija par Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļu ģimenēm ar bērniem. Šajā nodaļā atklājas izsmeļoša informācija par Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem izveidi, tās klientiem un viņu sociālajām problēmām, kā arī par nodaļas piedāvātajiem pakalpojumiem. Trešajā daļā tiek atspoguļots pētījums par Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzi, kas saistīta ar atbalsta grupām. Diplomdarba desmit secinājumos tiek apkopotas darbā gūtās atziņas un iztīrītas nobeigumā. Darbs noslēdzas ar izmantotās literatūras un avotu sarakstu, anotāciju angļu valodā un pieciem pielikumiem.

Darbā pielietojamo terminu skaidrojums:

- **atbalsta grupa** – cilvēku kopums, ko vieno līdzīga situācija vai dzīves apstākļi. Tā ir balstīta uz pašpalīdzības principu – darbojoties kopā, pārvarēt grūtības, iegūt zināšanas un atbalstu. [6:22 – 23]
- **brīvprātīgais klients** – klients, kurš pats vērsies nodaļā un ir motivēts uzlabot savu sociālo situāciju, ir gatavs sadarboties ar sociālo darbinieku līdz problēmas atrisinājumam. [9:15]
- **disfunkcionāla ģimene** – ģimenes sociālās funkcionēšanas izpausme. Disfunkcionāla ģimene tiek saukta par problēmsistēmu, un sociālā darba uzdevums ir panākt, lai tāda disfunkcionāla sociālā sistēma sāktu funkcionēt. [6:48]
- **grupas dinamika** – grupai raksturīgo sociālpsiholoģisko procesu un parādību attīstības gaita. Galvenās grupas dinamikas stadijas: līdera izvirzīšanās un funkcionēšana (līderība), grupas lēmumu pieņemšana, grupas normu un vērtību veidošanās, sociālo lomu struktūras veidošanās, grupas saliedētība, grupas spiediens (konformitāte). [6:65]
- **nelabvēlīga ģimene** – ģimenes sociālās funkcionēšanas izpausme, kad starp ģimenes locekļiem nav pozitīvu savstarpējo attiecību vai arī tās ir traumētas būtiskos apstākļos. Labvēlīgas ģimenes pretstats. Jēdziens *nelabvēlīgs* bieži tiek lietots kā sinonīms jēdzienam ‘disfunkcionāla ģimene’. [6:122]

- **multiproblēmas** – (lat. *multum* daudz + gr. *problēma* uzdevums) – daudzu problēmu sistēma. Tā sastāv no vairākām apakšproblēmām (apakšsistēmām), atrodoties savstarpējā saistībā un mijiedarbībā. Sociālā darbinieka viens no galvenajiem uzdevumiem ir pareizi noteikt klienta multiproblēmu un uzstādīt adekvāto iejaukšanās mērķi. [6:117]
- **obligātais klients** – klients, par kuru ir informējusi kāda institūcija vai persona un kurš sociālā darbinieka pakalpojumus nav izvēlējis brīvprātīgi. [9:15]
- **psihosociālā palīdzība** – sociālā darba virziens, kura nolūks ir palīdzēt indivīdam un ģimenei risināt starppersonu un sociālās vides problēmas, sniedzot psiholoģisku un sociālu atbalstu. [7:2]
- **sociālais dienests** – pašvaldības izveidota iestāde, kas sniedz sociālo palīdzību, organizē un sniedz sociālos pakalpojumus pašvaldības iedzīvotājiem. [7:2]
- **sociālā palīdzība** – naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai. [7:2]
- **sociālie pakalpojumi** – sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un sociālā darba pakalpojumi. [7:2]
- **supervīzija** – (lat. *supervidēre* virs; skatīties) – darbības vieds, funkciju kopums. Supervīzijas mērķis ir aizsargāt klienta intereses un nodrošināt sociālo pakalpojumu kvalitāti. [6:220]

1. Grupu darba izpratne sociālā darba skatījumā

Sociālajam darbam ar grupām ir sena vēsture. Sākotnēji tā bija kustība (jauniešu organizāciju kustības, skautu kustība u.tml.). Pēc otrā pasaules kara līdz 20.gs. 70.gadiem tā tika uzskatīta par atsevišķu sociālā darba metodi, atšķirot to no sociālā darba metodes – darba ar sociālo gadījumu. Kā atzīst lielākā daļa ASV autoru (Č. Zastrovs (Ch.Zastrow), A. Minahana (A. Minahan), M. Peins (M.Payne), R. Midlmena (R.R. Middleman), G. Goldberga (G. Goldberg) un daudzi citi), tagad grupu darbs vairs nav atsevišķa sociālā darba metode, tā ir viena no sociālā darba formām, darba sfērām. [10:82]

Par sociālo darbu ar grupām un konkrēti par atbalsta grupu un tās priekšrocībām izsmeļošu informāciju sniegs sekojošās 1.1., 1.2. un 1.3. apakšnodaļas.

1.1. Sociālā darba ar grupām vispārīgs raksturojums

Sociālā darba mezolīmenī var izdalīt vismaz divas darba formas:

- 1) Sociālais darbs ar grupām** (terapeitiskās grupas, sociālais grupu darbs, sociālais darbs ar grupām, atbalsta grupas, padomdošanas (counseling) grupas, pašpalīdzības grupas u.c.);
- 2) Kopienas sociālais darbs** (kopienas organizācija, kopienas attīstība).

R. Midlmena (R.R.Middleman), G. Goldberga (G. Goldberg) nošķir sociālo darbu ar grupām no tādām darba formām kā terapijas grupas un sociālais grupu darbs, paskaidrojot, ka grupu terapijā notiek koncentrēšanās uz indivīdu un viņa ārstēšanu, kas ir ļoti individualizēts process. Savukārt, sociālais grupu darbs ir vēsturiska parādība, kas izveidojās tad, kad sociālajā darbā tika izdalītas tikai trīs metodes, un tā uzdevumi bija:

- 1)** izmainīt nabadzīgo cilvēku sociālo situāciju;
- 2)** palīdzēt klientiem veidot demokrātiskas, sociālas un morālas rakstura iezīmes;
- 3)** palīdzēt klientiem emocionāli pielāgoties savai situācijai.

Atšķirībā no terapijas un sociālā darba grupām sociālais darbs ar grupu palīdz grupas dalībniekiem sajūst vienu otru un grupu kā veselumu. Tiek veidota savstarpēja palīdzības sistēma grupā. Grupas uzdevums ir iegūt pašai savu autonomiju. [10:82-83]

Sociālā grupu darba pozitīvu rezultātu galvenokārt nodrošina atbalstošā vide grupā. Kā grupa attīstās, ir atkarīgs no vadītāja stila un prasmēm, grupas darbības mērķa, grupas dalībnieku skaita, mijiedarbības starp dalībniekiem un grupas vadītāju. Tās mērķis ir uzlabot grupas dalībnieku sociālo funkcionēšanu un veicināt personisko izaugsmi saskaņā ar katra indivīda vajadzībām un spējām.

Turklāt ārzemju autoru grāmatās uzsvērts, ka grupu darbs ir metode strādāšanai grupā ar cilvēkiem (2 vai vairāk cilvēku) sociālās funkcionēšanas uzlabošanai un sociāli vēlamo mērķu sasniegšanai. Grupu darbs ir balstīts uz zināšanām par cilvēku vajadzību vienu pēc otra un savstarpējo atkarību. Grupu darbs ir metode, ar kuras palīdzību tiek pārvarēti vai iznīcināti sociālās mijiedarbības traucēkļi un pilnveidoti sociāli vēlamie mērķi.

Helēna Norterna (Helen Northern) sniedz sekojošu grupu darba definīciju: Sociālais darbs ar mazām grupām var būt vērsts gan uz palīdzības sniegšanu, liekot dalībniekiem apzināties, ka grupu viņi var izmantot esošo problēmu risināšanā, gan uz sagaidāmo problēmu novēršanu vai saglabājot funkcionēšanas esošo līmeni situācijās, kurās draud stāvokļa pasliktināšanās. Grupas darbība var tikt vērsta gan uz efektīvāku grupas veida attīstīšanu, gan uz apkārtējās vides traucēkļu novēršanu. [14:83]

Zastrovs (Zastrow) uzskata, ka katra sociālo pakalpojumu iestāde izmanto grupas, un katrs praktizējošs sociālais darbinieks ir iesaistīts grupu daudzveidībā. Sociālais darbs ar grupu tiek praktizēts adopcijas iestādēs, korekcijas iestādēs, īpašās rehabilitācijas iestādēs bijušajiem ieslodzītajiem un narkomāniem, dažādu atkarību izraisošo vielu lietotāju ārstniecības centros, fiziskās rehabilitācijas centros, ģimenes centros, privātajās psihoterapijas klīnikās, kopienu centros un daudzās citās sociālo pakalpojumu sniedzēju iestādēs. [14:84]

Karina Eriksena (Karin Eriksen) nosauc četrus iemeslus, kādēļ tiek veikts grupu darbs:

- ja nepieciešams apgūt kādas iemaņas;
- ja nepieciešama informācija;

- ja problēmas atrisināšanai nepieciešami resursi;
- ja problēmas pamatā ir personas iekšējie, emocionālie konflikti.

Runājot par sociālo darbu ar grupu, K. Eriksena lieto jēdzienu ‘problēmu risināšanas grupa’ un nosauc trīs tās iezīmes:

- 1) šāda grupa ir radīta ar mērķi risināt problēmas un tādēļ ir mērķtiecīga;
- 2) grupas dalībniekus apvieno kopīga problēma;
- 3) grupas darbības ilgums parasti ir laikā ierobežots – grupas darbība tiek izbeigta, kad kopīgā problēma ir atrisināta, mērķis sasniegts.

Šai darbībai izvirza četras mērķu grupas:

- izglītojošie mērķi;
- terapeitiskie mērķi;
- relaksējošie, atjaunojošie mērķi;
- mērķi, saistīti ar pārmaiņu radīšanu vidē. [1:122-124]

Dž. Korijs (G.Corey) uzskaita vairākas prasmes/tehnikas vai metodes, kuras sociālais darbinieks var izmantot darbā ar grupu. Lielākā daļa no šīm metodēm var tikt izmantotas arī darbā ar indivīdu. Metodes ir sekojošas: aktīva klausīšanās, pārfrāzēšana, noskaidrošana, jautāšana, jūtu atspoguļošana, atbalstīšana, komunikācijas atvieglošana, padomu došana, piemēru rādīšana un citas. [10:84]

No iepriekš rakstītā autore var secināt, ka šādā gadījumā atbalsta grupa viennozīmīgi būs kā sociālā darba forma ar uzskaitītajām metodēm, kuras var pielietot grupā sociālais darbinieks.

Tātad, kā liecina literatūras avoti, sociālais grupu darbs sākotnēji bija kā kustība, pēc otrā pasaules kara līdz 70.gadiem tā tika uzskatīta par atsevišķu sociālā darba metodi, bet tagad grupu darbs vairs nav atsevišķa sociālā darba metode, tā ir viena no sociālā darba formām. Tās mērķis ir uzlabot grupas dalībnieku sociālo funkcionēšanu un veicināt personisko izaugsmi saskaņā ar katra indivīda vajadzībām un spējām.

Izanalizējot šajā nodaļā rakstīto, autore var secināt, ka grupu darbs var būt gan sociālā darba metode gan forma, ar kuras palīdzību tiek pārvarēti vai iznīcināti sociālās mijiedarbības traucēkļi un pilnveidoti sociāli vēlamie mērķi.

Atšķirības starp terminiem, kad grupu darbs ir "metode", kad "forma", kā arī, lai nonāktu pie kāda noteikta definējuma sociālajā darbā, nepieciešams izsekot sociālā darba teorijas vēsturiskajam attīstības ceļam. Līdzīgi kā tiesību zinātnē, pedagoģijā, socioloģijā, psiholoģijā un vadību zinātnē sociālajā darbā pastāv neskaidrības un pretrunas jautājumā par metodēm.

Turklāt Karina Eriksena, runājot par sociālo darbu ar grupu, pielīdzina to jēdzienam "problēmu risināšanas grupa" un viena no šādas grupas iezīmēm ir sekojoša - grupas dalībniekus apvieno kopīga problēma.

1.2. Atbalsta grupa kā sociālā darba forma

Kā jau tika minēts iepriekšējā 1.1. apakšnodaļā, tad atbalsta grupas pieder pie sociālā darba formām mezolīmenī.

Atbalsta grupu galvenais mērķis ir uzturēt un atjaunot saskarsmi un labas attiecības ar daudziem cilvēkiem un paplašināt kontaktus, attīstīt iejūtību un vēlēšanos palīdzēt citiem. Savukārt sociālā darbinieka galvenā loma ir konstatēt atbalsta grupas nepieciešamību, attīstīt grupas dalībniekus un nodrošināt grupas darbību. [2:67]

Cilvēki, kas iesaistās atbalsta grupās, risina savas sociālās problēmas, saņemot atgriezenisko saiti no citiem grupas dalībniekiem, uzlabo savas saskarsmes iemaņas, mazinās viņu sociālā ierobežotība. Lai atbalsta grupas darbotos pēc iespējas efektīvāk, sociālais darbinieks pēc vajadzības piesaista citus speciālistus: ārstus, psihoterapeitus u.c. Mainoties sociālpolitiskajai situācijai un pieaugušās globalizācijas ietekmē daudzi iedzīvotāji tiek pakļauti pārmaiņām, uz cilvēkiem iedarbojas vislielākais stressors – neziņa. Tāpēc ļoti daudziem cilvēkiem ir nepieciešams atbalsts. Atbalsta grupās viņi var saņemt kompetentu palīdzību, jo grupas pamatā ielikta unikālas iespējas.

Sociālās problēmas risināt ir ļoti sarežģīti, jo to centrā ir cilvēks ar savām īpatnībām, unikālo dzīves pieredzi un uzskatiem. Sociālajam darbiniekam ir jāpalīdz viņam tikt galā ar problēmu, un, lai to paveiktu, nepieciešamas speciālas zināšanas un prasmes. [2:67]

Pievēršoties atbalsta grupas jēdziena definējumam, jākonstatē, ka atbalsta grupas tiek definētas dažādi, kaut gan tās visas vieno kas kopīgs – atbalsta grupas ir domātas cilvēkiem, kuriem nepieciešams emocionāls atbalsts un kuri dalās noteiktās problēmās. Viņi satiekas noteiktā laikā un pēc zināma grafika, dalās informācijā un rūpēs, kā arī sniedz atgriezenisko saiti par savām izjūtām. [2:80]

Atbalsta grupas locekļi satiekas ar mērķi sniegt viens otram emocionālu atbalstu un informāciju. Bieži atbalsta grupas tiek organizētas profesionāli un ir saistītas ar sociālajām aģentūrām vai plašākām formālām organizācijām. Grupas locekļus grupā uzņem pēc noteiktiem kritērijiem, bieži izslēdz tos indivīdus, kuri nav saistīti ar konkrēto organizāciju.

Sociālās un uzvedības izmaiņas grupā ir atkarīgas no emocionālā atbalsta un izglītības mērķa. Atbalsta grupu programma nav domāta, lai veicinātu kādu ideoloģiju. Atbalsta grupas parasti no saviem locekļiem nepieprasa samaksu vai biedru naudu. [12:3-5]

Tātad, kā liecina literatūras avoti, atbalsta grupas ir domātas cilvēkiem, kuriem nepieciešams emocionāls atbalsts un kuri, satiekoties noteiktā laikā un pēc zināma grafika, dalās informācijā un rūpēs.

1.3. Atbalsta grupu priekšrocības

Atbalsta grupas sniedz zināmas priekšrocības. Salīdzinājumā ar citām sociālā darba formām, atbalsta grupu pamatā tiek ieliktas unikālas iespējas, ko nevar realizēt individuālajā darbā ar klientu.

Atbalsta grupas:

- palīdz iepazīties ar savu uzvedības stilu;
- apgūt efektīvas sociālās iemaņas;
- saņemt atbalstu un trenēt jaunas uzvedības prasmes;

- ir nepārtraukts dalīšanās un komunikācijas process;
- ir orientētas uz kopīga mērķa sasniegšanu. [2:80]

Grupa dod iespēju ar citu acīm palūkoties uz sevi no malas, modelējot savu uzvedību “šeit un tagad”. Grupā var novērot citu dalībnieku reakcijas, ar viņu palīdzību izprast savu uzvedību ne tikai grupas iekšienē, bet arī ārpus tās. Grupa sniedz tās dalībniekiem arī atbalstu, trenējot jaunas uzvedības prasmes. Grupa daudz labāk atbilst indivīda ikdienas realitātei.

Saskaņā ar sistēmisko teoriju, grupa ir konkrēta sistēma, kas jāuztver ne tikai kā elementu summa, bet kā dinamisks mijiedarbības produkts, kurā iesaistīti visi grupas dalībnieki. Tādējādi grupas dinamika ir nepārtraukts dalīšanās, komunikācijas un psiholoģisks difūzijas process. [2:80]

Grupa kopumā un katrs grupas dalībnieks ir divi līdzvērtīgi novērošanas objekti. Katrs grupas dalībnieks tajā ienes gan savu biogrāfiju, gan nepārvarēto konfliktu, gan baiļu un cerību elementus.

Atbalsta grupas pēc satura līdzinās pašpalīdzības grupām, bet atbalsta grupas dalībnieki mazāk dalās personīgajos pārdzīvojumos, vairāk orientējoties uz kopīgā mērķa sasniegšanu. Šai priekšrocībai ir sociāls raksturs. Grupas dalībnieku nepieciešamība apvienoties kopīgas problēmas dēļ tiek izmantota, lai informācijas apmaiņa būtu pēc iespējas efektīvāka un palīdzētu stabilizēt dzīvi, kas sašķobījies slimības, ilūziju, emocionālu traucējumu vai krīžu dēļ. [2:78]

Nonākot grupā, katrs grupas dalībnieks mācās no citiem tās locekļiem. Tas notiek divējādi:

- kad klients izmēģina jaunus, potenciāli pozitīvus uzvedības veidus attiecībā ar citiem grupas locekļiem;
- kad klients izmēģina jaunus potenciāli pozitīvas reakcijas veidus, atbildot uz citu grupas dalībnieku uzvedību.

Nonākot grupā, grupas dalībnieki tiek motivēti pēc iespējas godīgāk un atklātāk stāstīt par sevi un vērtēt citus. Pārējo dalībnieku reakcija var iedarboties uz paštēlu, mainot to un

veicinot citādu izturēšanos. Veiksmīga grupas aktivitāte spēj jūtami palielināt cilvēka pašapziņu, izpratni par savām attiecībām ar citiem.

Grupas terapija ir vienreizējs atgriezeniskās saites iegūšanas un godīgu, brīvu iespaidu izklāstīšanas un dzirdēšanas veids. [2:79]

Pēc K. Rudestama, dzīve ir sociāla parādība, un grupa ir tās modelis, tikai mazākā izmērā. Grupā dalībniekiem ir iespēja pieņemt citu cilvēku vērtības un vajadzības, kā arī grupā cilvēks jūtas apkārtējo pieņemts/pieņemošs, uzticību saņemošs/dodošs, aprūpēts/aprūpējošs, kā arī palīdzību saņemošs/palīdzošs. [15:1]

Izanalizējot visu pirmo darba nodaļu, autore var secināt, ka sociālais darbs ar grupu tiek praktizēts adopcijas iestādēs, korekcijas iestādēs, īpašās rehabilitācijas iestādēs bijušajiem ieslodzītajiem un narkomāniem, dažādu atkarību izraisošo vielu lietotāju ārstniecības centros, fiziskās rehabilitācijas centros, ģimenes centros, privātajās psihoterapijas klīnikās, kopienu centros un daudzās citās sociālo pakalpojumu sniedzēju iestādēs.

Atšķirības starp terminiem, kad grupu darbs ir ‘‘metode’’, kad ‘‘forma’’, kā arī, lai nonāktu pie kāda noteikta definējuma sociālajā darbā, nepieciešams izsekot sociālā darba teorijas vēsturiskajam attīstības ceļam.

Turklāt atbalsta grupu galvenais mērķis ir uzturēt un atjaunot saskarsmi un labas attiecības ar daudziem cilvēkiem un paplašināt kontaktus, attīstīt iejūtību un vēlēšanos palīdzēt citiem, kā arī atbalsta grupas ir domātas cilvēkiem, kuriem nepieciešams emocionāls atbalsts un kuri dalās noteiktās problēmās.

Nākamajā nodaļā autore pievērsīsies Sociālo pakalpojumu sniedzēju iestādes, konkrētāk, Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem, izpētei, uzsvaru liekot uz nodaļas izveidi, klientiem, viņu sociālajām problēmām, kā arī uz piedāvātajiem pakalpojumiem.

2. Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem

Pirms aprakstīt Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem darbību, nepieciešams uzzināt tās izveidi. Sekojošajās rindkopās autore sniegs nelielu ieskatu Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem izveidē.

Sociālās palīdzības dienestos (SPD), kā tos dēvēja to izveides pirmsākumos, 1999.gada sākumā strādāja 15 speciālisti darbam ar ģimenēm un bērniem, kuru pienākumos ietilpa specifisko ģimeņu un bērnu jautājumu risināšana, tām paredzēto pabalstu un materiālās palīdzības sniegšana.

1999.gadā darbu turpināja Kurzemes rajona SPD Ģimenes sociālā atbalsta un krīžu daļa un Latgales priekšpilsētas SPD Bērnu rehabilitācijas kabinets, kuru mērķis ir sniegt sociālo atbalstu un palīdzību krīzē ģimenei, kurai ir sociālas un psiholoģiskas problēmas, un pozitīvas mijiedarbības izveidošana starp bērnu un vecākiem riska un nelabvēlīgās ģimenēs. Lai arī šo abu SPD struktūrvienību mērķi bija līdzīgi, tomēr pieeja problēmu risināšanā bija atšķirīga - Ģimenes sociālā atbalsta un krīžu daļa uzmanību pievērša ģimenei kopumā, problēmu risināšanā iesaistot pēc iespējas visus ģimenes locekļus, un strādājot saskaņā ar sociālā darba pieeju, turpretim Bērnu rehabilitācijas kabinets palīdzību un atbalstu vairāk sniedza bērniem. [17:1]

Atšķirībā no pārējiem SPD speciālistiem darbam ar ģimenēm un bērniem, šo struktūrvienību darbinieki nebija saistīti ar pabalstu piešķiršanu, bet sniedza konsultatīvu palīdzību.

Ģimenes ar bērniem, kuras bija nonākušas Ģimenes sociālā atbalsta un krīžu daļas, vai Bērnu rehabilitācijas kabineta redzeslokā un kuras tika konsultētas, nereti bija to ģimeņu starpā, kuras nespējot samaksāt par īri un komunālajiem maksājumiem esošajā dzīvesvietā, pārcēlās uz citu, lētāku, turklāt citā rajonā vai priekšpilsētā. Tas nozīmēja, ka tā vairs nevarēja saņemt atbalstu no divām minētajām struktūrvienībām, turklāt speciālisti darbam

ar ģimenēm jaunajā dzīvesvietā iesākto konsultatīvo darbu turpināt nevarēja atšķirīgo darba pienākumu dēļ. Šī situācija noteica to, ka ir nepieciešama SPD darba ar ģimenēm un bērniem vienādošana.

Tika izstrādāts vienots darba ar ģimenēm modelis Rīgas SPD, noteiktas prioritātes un vienotas vadlīnijas, kā arī organizēti darba semināri Rīgas SPD vadītājiem un speciālistiem, kas strādā ar ģimenēm, lai saskaņotu viedokļus un izstrādātu vienotu darba modeli sociālā darba ar ģimeni veikšanai.

SPD speciālistiem darbam ar ģimenēm tika organizēts pieredzes apmaiņas brauciens, lai iepazītos ar Labklājības ministrijas Kandavas pilotprojekta Sociālās palīdzības centra Ģimeņu atbalsta nodaļas darbu. [17:1]

Pamatojoties uz noteikto problēmu un Latvijas Republikas Labklājības ministrijas Sociālās palīdzības departamenta vēstuli 16.07.1999. Nr.16/18 - 648 "Par ieteikumiem sociālās palīdzības dienestu darba organizācijā", kas iesaka prioritāri veidot SPD struktūrvienību - ģimeņu atbalsta nodaļu, sadarbībā ar SPD darbiniekiem tika izstrādāts SPD Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem paraugnolikums. Rīgas domes Labklājības departaments 05.10.1999. izdeva rīkojumu nr.63-v "Par Rīgas domes rajona (priekšpilsētas) Sociālās palīdzības dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem paraugnolikumu".

Rīkojums uzdeva Rīgas domes rajona (priekšpilsētas) Sociālās palīdzības dienestu vadītājiem izveidot Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem saskaņā ar apstiprināto nolikumu līdz 2000. gada 1.janvārim, veicot dienesta pārstrukturēšanu un darbinieku pienākumu pārdali.

Apkopojot un izvērtējot SPD speciālistu darbam ar ģimenēm un bērniem izmantotās veidlapas informācijas par klientu pierakstīšanai, kuras katrā priekšpilsētas (rajona) SPD bija atšķirīgas, tika izstrādāts vienots veidlapu paraugs. Paraugšs tiks pielietots praksē līdz 01.03.2000., lai pēc tam atkārtoti to apspriestu un veiktu nepieciešamās korekcijas. [17:1]

Tātad darba otrajā nodaļā ar trīs apakšnodaļām, autore izpētīs Rīgas Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļu ģimenēm ar bērniem. Apakšnodaļas tiks izdalītas pa konkrētām tēmām. Pirmā sniegs Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem vispārīgu raksturojumu, otrā – sniegs vispārīgu informāciju par nodaļas klientiem un viņu sociālajām problēmām, bet trešā – atspoguļos nodaļas piedāvātos pakalpojumus.

2.1. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem vispārīgs raksturojums

Atbalsts ģimenes problēmu rašanās un saasinājuma gadījumos tiek meklēts dažādos veidos un vietās: ir ģimenes, kas pašas ir pietiekami spēcīgas un saliedētas, lai veiksmīgi risinātu radušās problēmas; dažām ģimenēm ir atsaucīgi un atbalstoši radnieki un draugi, kas var sniegt materiālu atbalstu vai palīdzēt ar padomu vai konkrētu pakalpojumu; citām palīdzīgu roku un atbalstu sniedz reliģiskas un sabiedriskas organizācijas; atsevišķu problēmu risināšanā iesaistās valsts, taču ļoti daudz ir arī tādu ģimeņu, kurām nav neviena, kas varētu palīdzēt vai atbalstīt grūtā brīdī.

Lai mazinātu radušos spriedzi un strādātu ar šādā situācijā nonākušām ģimenēm, Rīgā un citās Latvijas pašvaldībās darbojas Sociālie dienesti, kuru iekšienē darbojas vairākas nodaļas, tas ir, Sociālo pabalstu nodaļa, Sociālās rehabilitācijas nodaļa un Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem (Rīgā un citos lielākajos valsts rajonos) vai atsevišķi sociālie darbinieki (citur Latvijā), kas nodarbojas ar ģimenes sociālo problēmu risināšanu un atbilstošu sociālo pakalpojumu piedāvāšanu ģimenēm, kurām nav citu ārpusģimenes resursu. Pārsvārā gadījumu tā ir materiāla palīdzība, atsevišķas rehabilitācijas iespējas un individuālas konsultācijas.

Balstoties uz Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem paraugnolikumu [5:1] Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem (turpmāk – Nodaļa) ir Rīgas domes rajona/priekšpilsētas Sociālā dienesta struktūrvienība, kas veic sociālo darbu un sniedz sociālos pakalpojumus ģimenēm ar bērniem.

Nodaļa savā darbā ievēro Latvijas Republikā pastāvošos normatīvos aktus, LR ratificētos starptautiskos tiesību aktus, Rīgas domes lēmumus un rīkojumus, Rīgas domes Labklājības departamenta rīkojumus, ieteikumus, Rīgas domes rajona/priekšpilsētas Sociālā dienesta nolikumu, vadītāja rīkojumus un šo nolikumu.

Nodaļa savas funkcijas veic, sadarbojoties ar valsts un pašvaldības institūcijām, nevalstiskajām organizācijām, kā arī citām juridiskām un fiziskām personām. Sadarbības institūcijas un partneri ir sekojoši: Rīgas domes Labklājības departaments, Krīzes centrs "Skalbes", Centrs pret vardarbību "Dardedze", Rīgas bāriņtiesa, vairāki bērnu nami, bērnu sociālās rehabilitācijas un atbalsta centri, Rīgas narkomānijas profilakses centrs, Dienas aprūpes centri bērniem, psihologi, psihoterapeiti, Bērnu tiesību aizsardzības centrs, sociālais pedagogs (skolā, pirmsskolas iestādē), policija (pašvaldības, valsts, nepilngadīgo profilakses nodaļa), kā arī medicīnas iestādes (ģimenes ārsts, slimnīcas sociālais darbinieks).

Nodaļu finansē no Rīgas domes rajona/priekšpilsētas Sociālā dienesta paredzētajiem budžeta līdzekļiem. [5:1]

Darbības pamatprincipi nosaka galvenos Nodaļas darbības ētiskos un idejiskos virzienus, uz kā bāzes tiek veidoti Nodaļas mērķi, uzdevumi un darbības saturs.

Nodaļas savos darbības pamatprincipos balstās uz ANO Konvenciju par bērnu tiesībām un Bērnu tiesību aizsardzības likumu, kā arī uz sociālo darbinieku profesionālās ētikas kodeksa un vispārcilvēciskiem humānisma principiem.

Lai realizētu Nodaļas darbības pamatprincipus, Nodaļai kopumā un tās darbiniekiem jāiesaistās regulārās supervīzijās, kovīzijās un citos darba novērtēšanas un izglītojošos pasākumos. [5:1]

Nodaļas mērķis ir nodrošināt profesionālu un mērķtiecīgu sociālā darba un sociālo pakalpojumu sniegšanu, kas orientēti uz klienta sociālo problēmu risināšanu un bērna biopsihosociālo drošību, attīstot pašas personas resursus un iesaistot atbalsta sistēmas.

Nodaļas uzdevumi ir:

- nodrošināt profesionālu un kvalitatīvu psihosociālo palīdzību klientu sociālo problēmu risināšanā;
- nodrošināt individuālas konsultācijas klientiem, palīdzēt atjaunot šo personu sociālās funkcionēšanas spējas;
- sniegt klienta vajadzībām atbilstošu informāciju un piesaistīt resursus, kas sekmē klienta sociālo problēmu risināšanu;

- pārstāvēt klientu intereses citās institūcijās;
- regulāri analizēt sniegtos pakalpojumus un apkopot informāciju par klientiem, problēmām un iesniegt priekšlikumus jaunu pakalpojumu un palīdzības veidu ieviešanai;
- vienu reizi gadā iesniegt pārskatus par iepriekšējā gada darbu Labklājības departamentam;
- piedalīties komisijās, darba grupās un citos pasākumos, atbilstoši Nodaļas kompetencei. [5:2]

Nodaļas darbinieku pienākumi un tiesības.

Pienākumi:

- veikt pienākumus atbilstoši amata aprakstam;
- dabā ar klientu ievērot konfidencialitāti, profesionālās ētikas normas, respektēt klienta intereses, vajadzības un klienta pašnoteikšanās tiesības;
- informāciju, kas saistīta ar klientiem sniegt pēc pieprasījuma saskaņā ar klienta interesēm;
- operatīvo informāciju un citu nepieciešamo informāciju sniegt likuma noteiktajā kārtībā pēc pieprasījuma Labklājības departamentā;
- apmeklēt seminārus un paaugstināt savu profesionālo kvalifikāciju.

Tiesības:

- saņemt Sociālā dienesta un Labklājības departamenta nodrošinātu supervīziju un citu speciālistu konsultācijas;
- paaugstināt savu profesionālo kvalifikāciju izmantojot pašvaldību līdzekļu un/vai valsts finansēto apmācību;
- strādāt ar klientu piemērotos apstākļos un darba telpās, kas nodrošinātu netraucētu sarunu un citu konfidencialitātes principu ievērošanu;
- īpašos gadījumos attiekties stādāt ar konkrēto klientu, iemeslu pārrunājot ar Nodaļas vadītāju;
- plānot savu darba dienu, atbilstoši klientu sociālo problēmu risināšanas gaitai, iepriekš saskaņojot ar Nodaļas vadītāju;

- iesaistīt darbā brīvprātīgos darbiniekus un studentus, uzticot viņu kompetencei atbilstošu darba uzdevumu veikšanu un nodrošinot sadarbības līguma slēgšanu un viņu darba pārraudzību;
- saņemt darbam nepieciešamo informāciju un izziņas no citām institūcijām likuma noteiktajā kārtībā;
- izstrādāt un iesniegt projektus jaunu pakalpojumu ieviešanai un nodrošināšanai, kā arī piedalīties Rīgas domes Labklājības departamenta organizētajos semināros un darba grupās;
- nepildīt tos rīkojumus, kas ir pretrunā ar šo nolikumu un nav ietverti nodaļu darbinieku pienākumos un amata aprakstā. [5:2]

Nodaļas darbinieki:

- ir profesionāli sagatavoti speciālisti ar augstāko vai akadēmisko izglītību sociālajā darbā un/vai sociālajā pedagoģijā, psiholoģijā un psihoterapijā atbilstoši ieņemamajam amatam;
- atsevišķos gadījumos var būt ar vēl nepabeigtu augstāko izglītību iepriekš minētajās specializācijās.

Nodaļas darbu metodiski vada Rīgas domes Labklājības departamenta Sociālo pakalpojumu nodaļa ģimenēm ar bērniem. [5:3]

Pēc iegūtās informācijas, ko sniedza Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem vadītāja, tad nodaļas sociālo darbinieku darba ikdiena ir sekojoša: nodaļa saņem ziņojumus no privātpersonām un institūcijām par aizdomām, ka ģimenē notiek vardarbība pret bērnu vai vecāki ir atkarīgi no alkohola, narkotikām vai jaunajām tehnoloģijām.

Privātpersonas visbiežāk ir kaimiņi, radnieki vai vecāku darba kolēģi. No institūcijām visbiežāk ziņo Rīgas bāriņtiesa, skolas, Rīgas Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Sociālās palīdzības nodaļas darbinieki, Bērnu klīniskā slimnīca, Rīgas dzemdību nams un 190. pirmskolas iestāde, reizēm ziņo policiju nodaļas, krīžu centri, Rīgas bērnu tiesību aizsardzības centrs, medicīniska rakstura iestādes u.c. institūcijas.

Kad ir (1)saņemts ziņojums, tiek (2)izdrukāta informācija no datu bāzes SOPA (Sociālās palīdzības administrēšanas informatīvā sistēma) par ģimenes sastāvu, saņemtajiem

pabalstiem (ja ģimene ir maznodrošināta) un vecāku nodarbinātību. **(3)**Nodaļas vadītāja nodod gadījumu sociālajam darbiniekam, kas kļūst par gadījuma vadītāju. **(4)**Gadījuma vadītājs uzsāk sociālo darbu ar gadījumu: pārbauda ziņojuma objektivitāti, izpēta problēmsituāciju, bērna drošību ģimenē, ģimenes resursus, atbalsta sistēmas, trūkumus; kopā ar klientu (ja klients sadarbojas) nosprauž mērķi; piesaista resursus, veic psihosociālo darbu, novērtē paveikto.

(5)Ja bērna drošības apdraudējumu ģimenē nav iespējams novērst, tiek rakstīta vēstule Rīgas bāriņtiesai ar lūgumu atņemt vecākiem aprūpes tiesības pār bērnu un ievietot bērnu alternatīvā ģimenē vai ārpusģimenes audzināšanas iestādē.

(6a)Ja bērns tiek ievietots pašvaldības ārpusģimenes audzināšanas iestādē, darbu ar ģimeni un bērnu turpina ārpusģimenes aprūpes iestādes sociālie darbinieki.

(6b)Ja bērns tiek ievietots alternatīvajā ģimenē vai valsts ārpusģimenes aprūpes iestādē, darbu ar vecākiem turpina nodaļas darbinieks.

Ja bērna vecāki vēlas sadarboties un vecāku sociālā situācija uzlabojusies tādā mērā, lai bērns ģimenē būtu drošībā **(7a)** gadījuma vadītājs (nodaļas darbinieks vai ārpusģimenes aprūpes iestādes darbinieks) raksta atzinumu bāriņtiesai, ka var atjaunot aprūpes tiesības vecākiem, un vecāki raksta iesniegumu bāriņtiesai, kurā lūdz atjaunot aprūpes tiesības pār bērnu, tad bāriņtiesa pieņem lēmumu un atbildību par bērna audzināšanu uzņemas bērna vecāki.

Ja bērna vecāki nevēlas sadarboties, **(7b)** viņi tiek informēti, kur var saņemt palīdzību, ja vēlēšies uzņemt atbildību un atjaunot aprūpes tiesības pār bērnu.

Kad bērns tiek atdots audzināšanā vecākiem **(8a)**nodaļas darbinieki strādā ar ģimeni, lai bērns varētu iekļauties ģimenē, un pirmajā periodā novēro vai nerodas jauni draudi bērna drošībai.

Ja sociālā situācija sešu mēnešu laikā pēc aprūpes tiesību atņemšanas nav uzlabojusies un vecāki neizrāda interesi rūpēties par savu bērnu, **(8b)** Rīgas bāriņtiesa ierosina lietu rajona tiesā par aizgādņības tiesību pārtraukšanu vecākiem pār bērnu.

Gadījuma vadīšanas procesā atkarībā no nepieciešamības sociālais darbinieks piesaista dažādus speciālistus un institūcijas, kuras tika uzskaitītas šīs apakšnodaļas sākuma rindkopās.

Vidzemes priekšpilsētas nodaļas darbinieki savā darbā visbiežāk izmanto sistēmiskās pieejas, uz uzdevumu orientētās pieejas, analītisko pieeju un kognitīvo pieeju metodes un tehnikas. Atsevišķi darbinieki pielieto radikālo pieeju, geštalta pieeju, kristīgās pieejas, eksistenciālo pieeju u.c.

Tātad, balstoties uz Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem paraugnolikumu, Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem ir Rīgas domes rajona/priekšpilsētas Sociālā dienesta struktūrvienība, kas veic sociālo darbu un sniedz sociālos pakalpojumus ģimenēm ar bērniem.

Turklāt nodaļas mērķis ir nodrošināt profesionālu un mērķtiecīgu sociālā darba un sociālo pakalpojumu sniegšanu, kas orientēti uz klienta sociālo problēmu risināšanu un bērna biopsihosociālo drošību, attīstot pašas personas resursus un iesaistot atbalsta sistēmas.

2.2. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem klientu un viņu sociālo problēmu raksturojums

Balstoties uz iepriekšminēto paraugnolikumu, par Nodaļas klientu var būt attiecīga rajona/priekšpilsētas ģimene ar bērniem, kura pati griezusies pēc palīdzības vai cita institūcija vai persona, kura vērsusies ar ziņojumu par iejaukšanās nepieciešamību.

Rīgas Vidzemes priekšpilsētā un Centra rajonā dzīvo apmēram 200 tūkstoši iedzīvotāju un 30 tūkstoši ģimenes ar bērniem.

Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem klienti ir:

- ģimenes ar bērniem;
- trūcīgas ģimenes ar bērniem;
- ģimenes, kuru bērni neapmeklē skolu;
- ārpusģimenes aprūpes ģimenes (audžu ģimenes, aizbildņu ģimenes, uzticības ģimenes);

- nepilngadīgie likumpārkāpēji un viņu ģimenes;
- ģimenes, kurās bērni nesaņem pietiekamu aprūpi;
- bērni bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni (arī pēc pilngadības sasniegšanas līdz 24 gadu vecumam);
- bērni, kas klaiņo, ubago vai veic citas darbības, kas var novest pie noziedzīgas rīcības;
- ģimenes ar vardarbības pazīmēm;
- bērni ar īpašām vajadzībām;
- ģimenes krīzes situācijā;
- ģimenes ar atkarības problēmām.

Klienta pienākums ir piedalīties savu sociālo problēmu risināšanā atbilstoši savam motivācijas līmenim, attīstības pakāpei, intelektuālai un garīgai kapacitātei, kā arī saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 7. pantā minētajiem klienta pienākumiem:

- aktīvi piedalīties savas sociālās problēmas risināšanā, pildot līdzdarbības pienākumus;
- sniegt ziņas par sevi;
- aktīvi darboties, lai palielinātu savu pelnītspēju un ienākumus;
- izmantot iespējas saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, ja klientam vai kādam no viņa ģimenes locekļiem ir atkarības problēmas (atkarība no alkohola, narkotikām, azartspēlēm);
- saņemto sociālo palīdzību izmantot atbilstoši paredzētajiem mērķiem.

Tiesības:

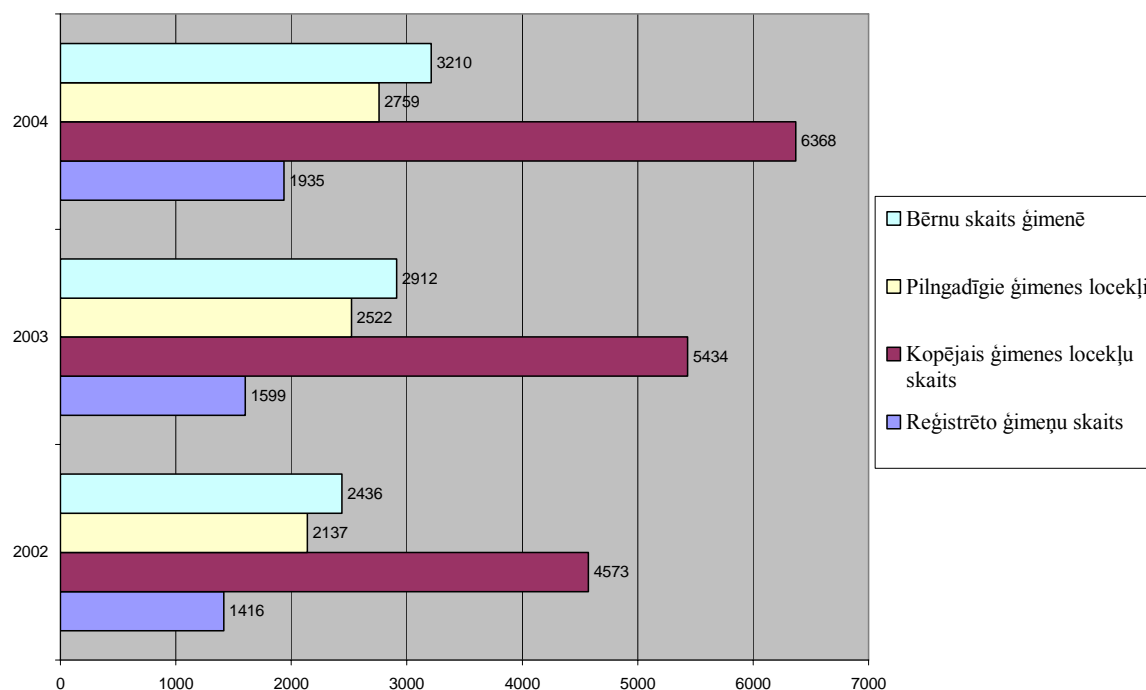
- saņemt profesionālus sociālos pakalpojumus atbilstoši savām vajadzībām, neatkarīgi no dzimuma, rases, politiskās, reliģiskās vai seksuālās orientācijas;
- ir tiesības uz informācijas konfidencialitāti, izņemot gadījumus, kad klients vai kādas citas personas rīcība apdraud cilvēka veselību, dzīvību, vai ir krimināli sodāma vai citos likuma gadījumos;
- atteikties no pakalpojuma saņemšanas un sadarbības ar nodaļas darbiniekiem vai izvēlēties citu speciālistu, kurš sniegs palīdzību;
- iepazīties ar informāciju, kas tiek uzglabāta klienta lietā;

- strīdus situācijās par problēmas risināšanas pieejām vai citiem jautājumiem griezties pie Nodaļas un/vai Dienesta vadītāja un citās institūcijās. [5:4]

2004. gadā Atbalsta nodaļas sadarbojās ar 1935 ģimenēm, no kurām 769 tika reģistrētas pirmo reizi. (Skatīt 1.attēlu.)

1.attēls

Atbalsta nodaļu klientu skaits

Avots: Sociālā sistēma Rīgā 2004. gadā. Gadagrāmata. Rīgas domes Labklājības departaments, Rīga, 2005.

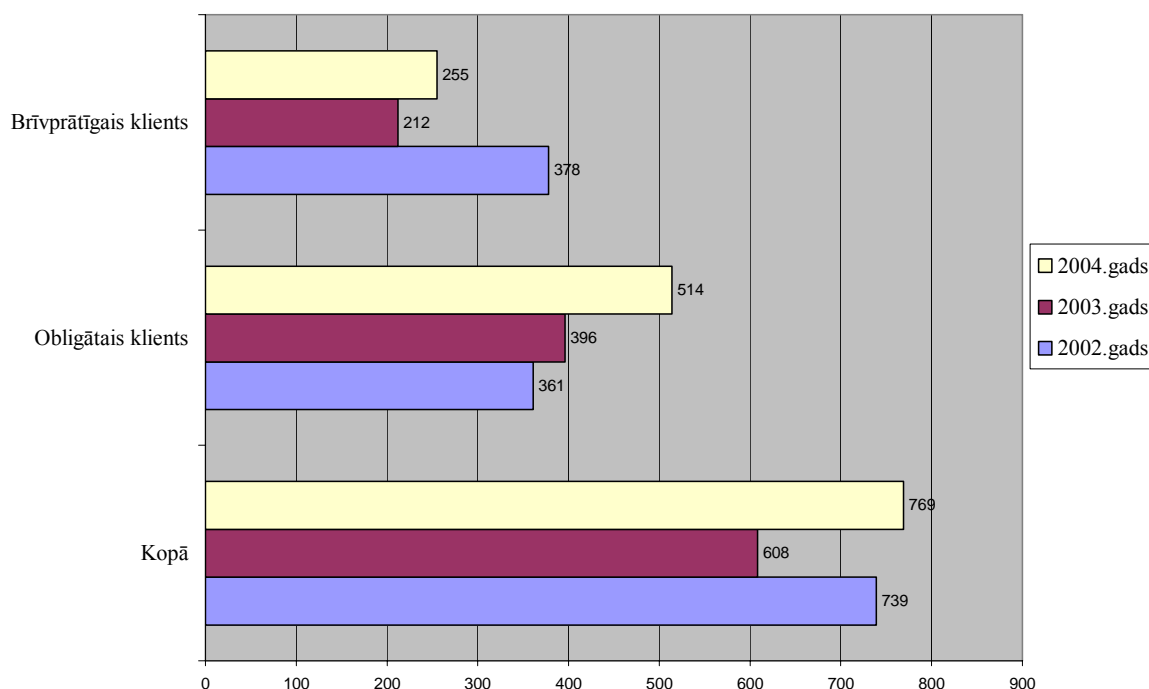
Dati liecina, ka katru gadu palielinās Atbalsta nodaļā reģistrēto ģimeņu skaits. Tas skaidrojams ar sociālo problēmu pieaugumu sabiedrībā un arī ar sociālā darbinieka kā profesionāļa atpazīšanu un atzīšanu: sabiedrībā ir lielāka izpratne par sociālā darbinieka darbu, un informācija par palīdzību un atbalstu, ko var saņemt Atbalsta nodaļā. Palielinājies sociālo darbinieku skaits Atbalsta nodaļās, līdz ar to ir iespēja palīdzēt lielākam skaitam ģimeņu. Paplašinājies piedāvājamo sociālo pakalpojumu klāsts. Pieaugusi Atbalsta nodaļu klientu uzticība sociālajam darbiniekam. Atbalsta nodaļas darbu arvien labāk izprot speciālisti sadarbības institūcijās, tāpēc viņi biežāk klientiem iesaka vērsties Atbalsta nodaļā. [9:15]

2003. gadā no kopējā skaita 406 ģimenēs jeb 25% bērna (bērnu) audzināšanā piedalījies tikai viens no vecākiem, bet 2004. gadā – 511 jeb 23%.

No 2004. gadā reģistrētajām ģimenēm 255 ģimenes tika reģistrētas kā brīvprātīgie klienti, 514 jeb 67% ģimeņu – kā obligātie klienti. (Skatīt 2. attēlu.)

2. attēls

Atbalsta nodaļu klientu skaits

Avots: Sociālā sistēma Rīgā 2004. gadā. Gadagrāmata. Rīgas domes Labklājības departaments, Rīga, 2005.

Atbalsta nodaļā var vērsties jebkura ģimene ar bērniem, kurai radušās grūtības vai sociālas problēmas. Tomēr brīvprātīgo klientu skaita pieaugums nav novērojams, jo pieaug citu institūciju piedāvāto pakalpojumu klāsts. Vairāk ģimeņu izvēlas vērsties citās institūcijās, neizmantojot Sociālā dienesta starpniecību un materiālā atbalsta saņemšanas iespējas pakalpojuma apmaksai. Arī brīvprātīgiem klientiem bieži vien pietiek ar 2 vai 3 konsultācijām, un viņi netiek reģistrēti kā pastāvīgie Atbalsta nodaļas klienti. [9:16]

Obligāto klientu skaits pieaug, jo uzlabojoties sadarbībai ar citām institūcijām, tiek apzināts arvien vairāk ģimeņu, kurās ir sarežģītas problēmas. Par tām Atbalsta nodaļu informē gan bāriņtiesa, gan valsts un pašvaldības policija, gan skola, gan citas iestādes.

Ģimenes, jo īpaši obligātie klienti, nereti sāk uzticēties un sadarboties tikai apsekojumos un konsultācijās ģimenes dzīvesvietā, tāpēc apsekojumi veiksmīgam sociālā darba rezultātam ir ļoti svarīgi. Turklāt sociālajam darbiniekam tā ir iespēja izvērtēt vides apstākļus, kas dažkārt būtiski ietekmē ģimenes sociālo problēmu risināšanas gaitu. [9:16]

Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem klienti galvenokārt ir trūcīgas, nelabvēlīgas jeb disfunkcionālas ģimenes ar bērniem.

Ģimenes (personas) atzīšanu par trūcīgu nosaka Ministru kabinets. Tas nosaka ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni, kuru nepārsniedzot ģimene, kas sastāv no laulātajiem, personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī, vai atsevišķi dzīvojoša persona tiek atzīta par trūcīgu, un kārtību, kādā ģimene (persona) tiek atzīta par trūcīgu. [7:15]

Par nelabvēlīgu ģimeni sauc ģimeni, kad starp ģimenes locekļiem nav pozitīvu savstarpējo attiecību vai arī tās ir traumētas būtiskos apstākļos. Nelabvēlīga ģimene ir labvēlīgas ģimenes pretstats. Jēdziens *nelabvēlīgs* bieži tiek lietots kā sinonīms jēdzienam “disfunkcionāla ģimene”.

Disfunkcionāla ģimene ir arī ģimenes sociālās funkcionēšanas izpausme, bet sociālajā darbā izdala trīs disfunkcijas veidus: **1.** Nepieciešamās funkcijas trūkums. Starp sistēmai (ģimenei) piederošajiem pietrūkst zināmu interakciju (piemēram, nepilna ģimene). **2.** Nepareiza funkcija. Ģimene nepilda tai paredzētos uzdevumus, tātad funkcionē nepareizi (piemēram, ģimene kļūst par izolētu grupu savā apkārtnē, bērni neatbrīvojas no vecāku atkarības un paliek dzīvot nespējīgi). **3.** Funkciju konflikts. Sistēma (ģimene) nevar funkcionēt atbilstoši mērķim, jo visnozīmīgākie ģimenes locekļi rīkojas viens pret otru, nekooperējas, nesadarbojas un izturas šai ziņā disfunkcionāli. Pastāv ģimenes iekšējais konflikts, kura rezultātā ģimene funkcionē nepareizi. Disfunkcionāla ģimene tiek saukta par problēmsistēmu, un sociālā darba uzdevums ir panākt, lai tāda disfunkcionāla sociālā sistēma sāktu funkcionēt. Sociālais darbinieks savu uzmanību pievērš nevis pašiem indivīdiem, bet viņu funkcionēšanai savstarpējā saskarsmē. Savā darbībā viņš vadās no sociāli pozitīviem paraugiem – modeļa, kas vislabāk apmierina ģimenes locekļu sociālās vajadzības. [6:48]

Ģimene veic virkni funkciju – reproduktīvo, audzināšanas, rekreatīvo, saimnieciski ekonomisko, regulējošo un komunikatīvo funkciju. Šo funkciju izpilde ir svarīga sabiedrības attīstībai, tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš tam, vai ģimene ir spējīga tās veikt.

Dzīves ciklā ģimenei rodas arī īpašas vajadzības, kuru apmierināšana ir cieši saistīta ar minēto funkciju veikšanu. Šīs vajadzības ir saistītas ar nepieciešamo mājokli, ienākumu nodrošināšanu, veselības veicināšanu un aprūpi, rekreāciju, bērnu un vecāku izglītošanos.

Trūcīgās ģimenes bieži nav spējīgas samaksāt par bērniem nepieciešamajiem skolas piederumiem, apaviem utt. Bērni neapmeklē skolu, tā rezultātā tiek kavēta bērnu sociālā un intelektuālā attīstība. Nespējot vēlākā posmā turpināt izglītību, bērni bieži neiegūst profesionālo kvalifikāciju, jo pārtrauc mācības pēc pamatizglītības iegūšanas. Neiegūstot profesionālo kvalifikāciju un nespējot konkurēt darba tirgū, šie jaunieši, līdzīgi kā viņu vecāki, atkal kļūst par bezdarbniekiem. [4:14]

Pie zema ienākumu līmeņa cilvēkiem ir ierobežotas iespējas nodrošināt sevi un savas ģimenes locekļus ar pilnvērtīgu uzturu, nepieciešamo apģērbu, pirmās nepieciešamības pakalpojumiem. Trūcīgās un mazturīgās ģimenes nespēj apmaksāt īres un komunālos pakalpojumus, kā rezultātā tiek izliktas no dzīvokļiem, ir spiestas pārcelties uz nomalēm, vai arī zaudē tiesības uz mājokli vispār.

Nabadzības apstākļos pasliktinās ģimenes locekļu savstarpējās attiecības. Retāka kļūst saskarsme ar citiem cilvēkiem, saskarsme pamatā notiek ar ienākumu ziņā sev līdzīgiem. Samazinās arī sociālā aktivitāte. Tā rezultātā ģimenes, kuras nonākušas ilgstošā nabadzībā, pakāpeniski tiek izslēgtas no sabiedrības vai arī sāk veidot sev noslēgtu vidi. Ģimenes, kuras nonākušas trūkumā, izjūt paaugstinātu sociālo nedrošību un atsvešinātību. [4:14]

Ilgstoša uzturēšanās šādā vidē nestimulē jauno paaudzi veidot citas vērtības un izmainīt attiecības. Šādas ģimenes pieder nelabvēlīgu un disfunkcionālu ģimeņu grupai.

Sociālā darbinieka un viņa komandas uzdevums ir strādāt ar nelabvēlīgām, disfunkcionālām ģimenēm, mēģinot tās stabilizēt un atveseļot.

Tātad no iepriekš rakstītā var secināt, ka sociālā riska un nelabvēlīgo ģimeņu sociālās problēmas (bezdarbs, zems ienākumu līmenis, atkarības problēma, vardarbīga izturēšanās

pret bērnu) ir cieši saistītas un tās ietekmē gan ekonomiskie, gan sociālie un psiholoģiskie cēloņi. Turklāt tieši ekonomiskie cēloņi izraisa sociālos un psiholoģiskos. [4:15]

Lai sniegtu palīdzību ģimenēs, kurās nav tuvu attiecību vecāku un bērnu starpā, vai arī tās ir disfunkcionālas, ir jāizprot vecāku attiecības, vecāku un bērnu attiecības, kā arī apstākļi, faktori, kas ietekmējuši bērnu, kā arī jāsecina, kādas sociālās problēmas tā rezultātā ir radušās. Adevkāti radušām problēmām un to cēloņiem jāsniedz pakalpojumi, kuri spētu atveseļot ģimeni, kā arī stabilizēt attiecību traumatismu.

Faktori, kas rada nelabvēlīgus apstākļus un sociālas problēmas:

1. Ģimenes sastāvs: bērnus aprūpē viens no vecākiem vai arī ir ļoti liela ģimene.
2. Zems ienākumu līmenis.
3. Slikti dzīves apstākļi.
4. Vecāki ilgstoši atrodas bez darba.
5. Vecāki lieto alkoholu, narkotikas (atkarības problēmas).
6. Vecāki vardarbīgi izturas pret bērnu.
7. Maksātnešpējīgo ģimeņu ar bērniem izlikšana no dzīvokļiem.
8. Bērna konfliktsituācijas ģimenē un skolā. [4:18]

Nelabvēlīgo ģimeņu atveseļošanai nepieciešams detalizēts un mērķtiecīgs darbs. Darbam ir jābūt tik daudzveidīgam, cik daudzveidīgas ir šo ģimeņu problēmas. Sekojošajā apakšnodaļā autore pievērsīsies nodaļas klientu piedāvāto pakalpojumu izpētei.

2.3. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem piedāvātie pakalpojumi

Atbalsta nodaļas piedāvā divu veidu sociālo pakalpojumu blokus:

- 1) sociālais darbinieks veic sociālo darbu;
- 2) sociālais darbinieks organizē sociālos pakalpojumus.

Nodaļas darbinieki:

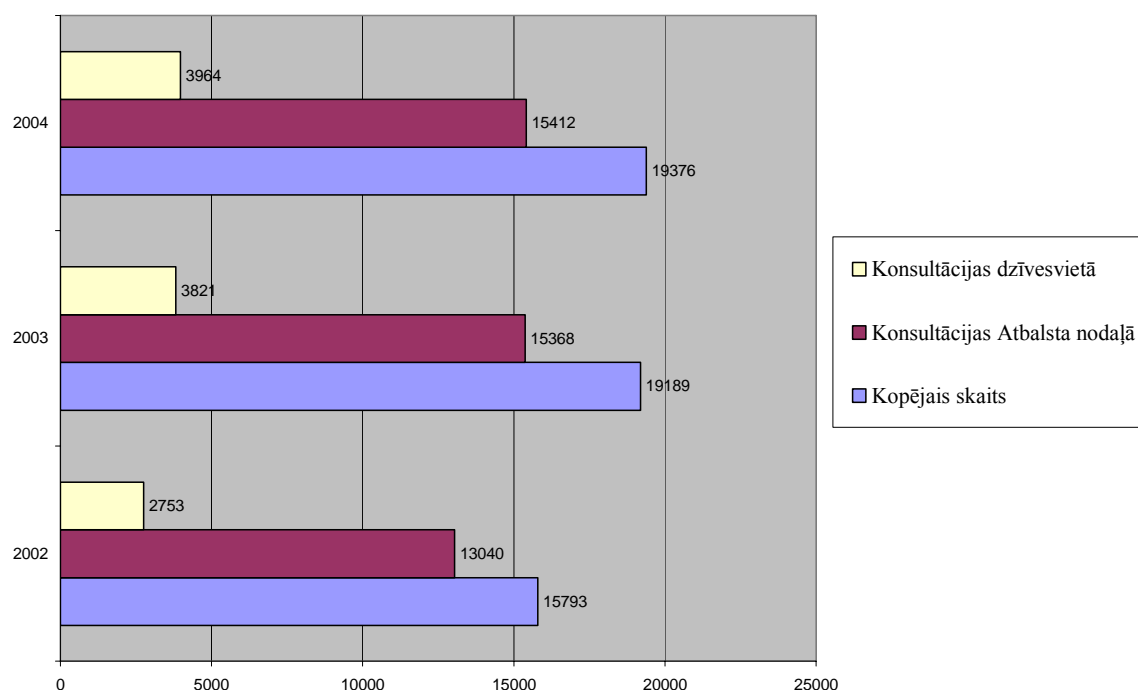
- sniedz individuālas konsultācijas;
- veic pārrunas ar ģimeni;
- palīdz atrast spēku pašiem risināt problēmas;

- sniedz nepieciešamo informāciju;
- sniedz morālo atbalstu;
- palīdz attīstīt nepieciešamās prasmes (konfliktsituāciju risināšanai, bērnu audzināšanai u.c.), lai uzlabotu ģimenes dzīves situāciju;
- iesaista citu iestāžu speciālistus atbalsta sniegšanā ģimenei.

2004. gadā Atbalsta nodaļu sniegto konsultāciju skaits Atbalsta nodaļā (Sociālā dienesta telpās) un klientu dzīvesvietās kopā bija 19 376. (Skatīt 3. attēlu.)

3.attēls

Konsultāciju skaits Atbalsta nodaļā un klienta dzīvesvietā

Avots: Sociālā sistēma Rīgā 2004. gadā. Gadagrāmata. Rīgas domes Labklājības departaments, Rīga, 2005.

Lielākā daļa jeb 4/5 kopējo konsultāciju skaita norisinās Atbalsta nodaļā, kas liecina, ka klienti ir gatavi sadarboties ar sociālo darbinieku un līdzdarboties savas problēmas risināšanā. [9:16]

Papildus iepriekšminētajiem punktiem par piedāvātajiem pakalpojumiem, Atbalstu nodaļu sociālie darbinieki klientu ģimenēm un viņu bērniem piedāvā apmeklēt sociālo darbinieku vadītas atbalsta un pašpalīdzības grupas.

Tā kā diplomdarba nosaukumā galvenais akcents tiek likts uz atbalsta grupu kā sociālā darba formu, tad turpmākā informācija atspoguļos dienestā piedāvāto atbalsta grupu vispārīgu raksturojumu.

Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļā 2004. gadā organizēja 10 atbalsta grupas un vienu pašpalīdzības grupu, kā arī turpināja darboties septiņas 2003. gadā iesāktās grupas. Atbalsta nodaļu sociālie darbinieki vadīja vēl 8 atbalsta un izglītojošās grupas vecākiem "Bērna emocionālā audzināšana" (Vidzemes priekšpilsētas un Centra rajona Sociālajā dienestā katrā pa 2 vecāku grupām). [9:17]

"Bērna emocionālās audzināšana" programmas mērķis ir mazināt vardarbību pret bērniem ģimenēs un to fizisku sodīšanu, kas Latvijā joprojām ir visai izplatīta. Programma ir paredzēta vecākiem, kuru bērni ir vecumā līdz 7 gadiem, bet īpaši tiem, kuriem ir grūtības ar bērnu uzvedību. Taču tā ir piemērota visiem, kas vēlas apgūt pozitīvus audzināšanas principus un veicināt savu bērnu attīstību.

Programma ir izveidota Kanādā, kur tā veiksmīgi darbojas jau 10 gadus. Tās autore ir psiholoģe Sāra Lendija (Dr. Sarah Landy). Šī programma bija domāta vecākiem, kam ir mazi bērni ar uzvedības traucējumiem, piemēram, agresiju, dusmu lēkmēm un nesavaldību. Šīs problēmas parasti izraisa vecāku un bērnu konfliktus. Programma palīdzēja vecākiem saprast sava bērna attīstību, uzvedību un problēmas, kā arī iemācīja vecākiem paņēmienus, kā problēmas mazināt.

1998. gadā programma tika pārstrādāta un nosaukta „Vecāku apmācības programma: Ceļi uz emocionālu kompetenci” („Pathways to Competence Parenting Program”). Šī programma ir lietota vecāku grupām ar dažādām bērnu problēmām.

Šī programma ir lietota arī bērnu garīgās veselības klīnikās, iesaistot vecākus, kuriem ir mazi bērni ar uzvedības problēmām un tos, kuriem ir problēmas veidot attiecības ar saviem bērniem, kā arī bērnu gulēšanas un ēšanas traucējumu gadījumos. Programma tiek lietota arī skolās maziem bērniem ar uzvedības problēmām, kā arī slimnīcās un mazu bērnu veselības centros. Tās var tikt fokusētas uz bērniem vai bērnu vecākiem, kā arī lietotas individuāli vai grupās.

“Bērnu emocionālās audzināšanas” teorētiskais mērķis ir orientēts uz bērna pirmo dzīves gadu svarīgo lomu viņa attīstībā, kā arī uzsvars tiek likts uz vecāku-bērnu mijiedarbību.

Dažas spējas, kas attīstās pirmajos sešos dzīves gados, ir kritiskas, jo veido pamatu tālākai attīstībai. Šīs agrās spējas ir līdzīgas saknēm, uz kurām vēlāk veidosies koks. Ja kāda no šīm kritiskajām spējām veidojas slikti, tad bērna turpmākā attīstība ir ierobežota. Šīs spējas ir sekojošas:

- Ķermeņa paškontrolē un pozitīvs ķermeņa pašnovērtējums;
- Droša piesaiste;
- Spēlēšanās un fantāzija;
- Valoda un komunikācija;
- Pozitīva pašcieņa;
- Pašregulēšana, morāle un sirdsapziņa;
- Emociju kontrolēšana;
- Koncentrēšanās, plānošana un problēmu risināšana;
- Saskarsmes iemaņas, empātija un gādīgums.

Runājot par vecāku-bērnu mijiedarbību, ir zināms, ka bērnu attīstību nosaka iedzimto faktoru un vides sarežģīta mijiedarbība. Arī tad, ja bērnam ir iedzimtas nepilnības, attiecības ar vecākiem var iespaidot viņa attīstību. Bērns jūtas drošāks, kad vecāki saskarsmē ir iejūtīgi, pieņemoši un izrāda pozitīvas izjūtas pret bērnu; kad māte ir pieejama un savu uzmanību pievērš bērnam; ja vecāki saprot bērna vajadzības un prot tās piepildīt, un arī pieņem to, ka bērnam jāaug patstāvīgam un neatkarīgam. Tādā gadījumā pastāv lielāka iespēja, ka bērns izveidos drošu piesaisti un arī citas svarīgas emocionālas spējas.

Latvijā programmu ievieša un adaptēja psiholoģe Edīte Ozola sadarbībā ar centru pret vardarbību „Dardedze” un Bērnu un ģimenes lietu ministriju. Lai strādātu ar vecākiem, jau apmācīti 40 grupu vadītāji – psihologi, pedagogi un sociālie darbinieki. [16:1]

2004. gadā Rīgas Vidzemes priekšpilsētas Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem darbinieki uzsāka vadīt bērnu emocionālās audzināšanas atbalsta grupas pirmskolas vecuma bērnu vecākiem. Grupas darbs sastāvēja no 10 sesijām, kurās vecāki mācījās dažādu vecumposmu bērnu vajadzības, izprast savas emocijas, tās kontrolēt, izprast savas vajadzības un sabalansēt tās ar bērnu vajadzībām.

2004. gadā tika izveidotas divas vecāku grupas un 2005.gadā ir uzsākta trešā grupa. Katrā grupā ir 8-12 vecāki. Tas ir optimālais skaits, lai vecāki varētu atrisīties, iepazīt viens otru, dalīties ar pieredzi un pārdzīvojumiem, kā arī atbalstīt viens otru. Nelielais grupas dalībnieku skaits ir viens no noteicošajiem faktoriem darba kvalitātei un dalībnieku ģimenes attiecību uzlabošanai.

2004. gadā tika turpinātas iepriekšējos gados izveidotās atbalsta un pašpalīdzības grupas, kurās daļēji mainījās dalībnieku sastāvs, dodot iespēju atbalstu saņemt citiem bērniem un aizbildņiem. Tika turpināta pirmskolas vecuma bērnu grupa „Simba”, pusaudžu atbalsta grupas „Loks” un „Jauniešu klubiņš” un „Sociālās spēles”, sākumskolas bērnu atbalsta grupa „Mākslas darbnīca”, un aizbildņu pašpalīdzības grupa.

“Mākslas darbnīcas” mērķis – attīstīt un nostiprināt bērņā primāro kreativitāti. Jēdzienam primārā kreativitāte ir sekojošs skaidrojums: “ Psiholoģijā izšķir primāro un sekundāro kreativitāti. Par nozīmīgāko tiek uzskatīta primārā kreativitāte. Tā ir ideju ģenerators cilvēkā. Primārā kreativitāte ir nepieciešama, lai cilvēks varētu atrast virzienu savā dzīvē, dotu risinājumus dzīves sarežģītās situācijās un palīdz pieņemt lēmumus. Īpaši svarīgi primāro kreativitāti ir attīstīt un atbalstīt bērņiem. Ja bērņa kreativitāte tiek apspiesta, veidojas cilvēks, kurš nespēj radoši domāt un virzīt savu dzīvi mērķtiecīgi.”

“Mākslas darbnīcas” uzdevumi:

- 1) Veidot bērņā ticību saviem spēkiem.
- 2) Veidot bērņā pozitīvu “es” koncepciju.
- 3) Attīstīt bērņā iztēli.
- 4) Attīstīt tehniskās prasmes.
- 5) Veikt izglītojošu darbu mākslas sfērā.

“Mākslas darbnīcā” darbs ar bērņiem ir daudzfunkcionāls. Tam piemīt sekojošas funkcijas:

- **Izglītojošā** (informācija par dažādiem māksliniekiem, dažādām tehnikām, jaunu tehniku un materiālu apgūšana, dažādu mākslas darbu izpēte un analīze);
- **Attīstošā** (strādājot ar dažādiem materiāliem un tehnikām, bērņš attīsta motorās kustības, vienlaicīgi attīstot savu iztēli un simbolisko uztveri);
- **Terapeitiskā** (māksla kā terapija – pārdzīvojumu sublimācija simbolos, simbolu interpretācija - emociju verbalizācija, primārās kreativitātes attīstīšana).

“Mākslas darbnīcā” sociālais darbinieks nodarbojas ar bērniem vecumā no 6 līdz 18 gadiem. Nodarbības notiek regulāri atsevišķi dažādām vecuma grupām. Ir trīs vecuma grupas: pirmā – vecumā no 6 līdz 8 gadiem; otrā – no 9 līdz 12 gadiem; trešā – no 13 līdz 18 gadiem. Vienas grupas dalībnieku optimālais skaits ir 6 bērni, kas nodrošina individuālu pieeju un garantē kvalitatīvu rezultātu.

Turklāt atbalsta grupa pusaudžiem “Jauniešu klubiņš” tika rīkota sadarbībā ar Narkomānijas profilakses centra speciālistiem (turpmāk tekstā – NPC). Šīs atbalsta grupas mērķauditorija bija 13 līdz 16 gadus veci pusaudži. Grupas dalībnieku skaits tika paredzēts ne vairāk kā 15 cilvēki. Kā prakticante šajā grupā piedalījās arī diplomdarba autore, tāpēc tālāk sekos autores novērojumi, apmeklējot atbalsta grupu.

Tā kā atbalsta grupa tika rīkota, sadarbojoties ar NPC speciālistiem, tad uzsvars tika likts uz dažādu diskusiju veidošanu, radošiem uzdevumiem, spēlēm, kas saistītas ar dažādām atkarību izraisošām vielām.

Šī atbalsta grupa palīdzēja pusaudžiem dalīties savās problēmās, deva iespēju savas domas atklāt vārdos, kā arī apzināties savas jūtas, prast tās konkrētā brīdī nedefinēt. Ar dažādo uzdevumu palīdzību pusaudži varēja izvērtēt tādu lietu ietekmi uz veselību un savstarpējām attiecībām, kā cigaretes, alkohols, zāļi u.c. atkarību izraisošas vielas.

“Jauniešu klubiņš” bija veids, kā likt pusaudžiem apzināties savu identitāti, savu “ES”, savu lomu, kā arī paaugstināt savu pašvērtējumu. Pēc autores domām, vienaudžu atbalsta grupa var kļūt par pusaudžu personības attīstības un mācību darba nozīmīgu avotu, kā arī saskarsmē ar vienaudžiem notiek nemitīga savas vietas, lomas meklēšana, kā arī sava nozīmīguma apstiprinājuma gaidīšana.

Vidzemes priekšpilsētas Atbalsta nodaļas darbinieki izstrādāja projektu “Atbalsta centrs ģimenēm “Pirmais stāvs” ”(turpmāk tekstā – Atbalsta centrs), kas ir Atbalsta nodaļas struktūrvienība un darbojas kopš 2003. gada jūnija. Sociālie darbinieki Atbalsta centrā pielieto dažādas jaunas sociālā darba metodes, piemēram, “Ģimeņu sapulces”, “Vecāku lomu karti”, “Individuālo tīkla karti”, un lielu uzmanību pievērš atbalsta grupu veidošanai un vadīšanai.

Atbalsta grupas tiek organizētas gan vecākiem, gan bērniem un pusaudžiem. Atbalsta centra telpas ir piemērotas dažādu grupu aktivitātēm un individuālajām konsultācijām. Tika izveidota arī tā saucamā ‘‘ģimenes novērošanas istaba’’, kas ir pielāgota un izveidota kā atsevišķs dzīvoklis. To izmanto, lai ģimenei mācītu jaunas prasmes un iemaņas bērnu audzināšanā un aprūpē. [8:14]

Sadarbībā ar kolēģiem citās Sociālā dienesta nodaļās un citās institūcijās Atbalsta nodaļas izstrādā un realizē dažādus projektus, lai Sociālo dienestu klientu bērniem piedāvātu iespējas pavadīt brīvo laiku (arī vasaras nometnes), paplašinātu Atbalsta centru tīklu ģimenēm ar bērniem, piedalītos informatīvajās akcijās u.c.

Atbalsta nodaļa organizē un veic arī dažādas citas aktivitātes, kas veicina sociālā darba attīstību Rīgā. Sadarbojoties ar augstskolām, notiek pieredzes apmaiņa, prakses vadīšana, sniedz konsultācijas studentiem, kuri izstrādā kursa darbus un diplomdarbus sociālajā darbā. [9:18]

Izanalizējot visu otro nodaļu, var secināt, ka Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem mērķis ir nodrošināt profesionālu un mērķtiecīgu sociālā darba un sociālo pakalpojumu sniegšanu, kas orientēti uz klienta sociālo problēmu risināšanu un bērna biopsihosociālo drošību, attīstot pašas personas resursus un iesaistot atbalsta sistēmas.

Turklāt Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem klienti galvenokārt ir trūcīgas, nelabvēlīgas jeb disfunkcionālas ģimenes ar bērniem, un sociālā darbinieka un viņa komandas uzdevums ir strādāt ar nelabvēlīgām, disfunkcionālām ģimenēm, mēģinot tās stabilizēt un atveseļot.

Secināt var arī to, ka Atbalstu nodaļu sociālie darbinieki klientu ģimenēm un viņu bērniem piedāvā apmeklēt sociālo darbinieku vadītas atbalsta un pašpalīdzības grupas, piemēram, 2004. gadā Rīgas Vidzemes priekšpilsētas Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem darbinieki uzsāka vadīt bērnu emocionālās audzināšanas atbalsta grupas pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem.

Trešā nodaļa tiks veltīta diplomdarba pētījuma daļai. Autore, veicot intervijas ar nodaļas sociālajiem darbiniekiem, novērtēs viņu darba pieredzi saistībā ar atbalsta grupām, kā arī veiks teorētiskās un pētījuma daļas vispārīgu analīzi.

Par atbalsta grupām izsmeļošu informāciju sniedza darba pirmā nodaļa, kurā tika aprakstīta atbalsta grupa kā sociālā darba forma, gan tās priekšrocības.

Ar nodaļas sociālo darbinieku darba ikdienu iepazīnāties apakšnodaļā 2.1., kur pēc nodaļas vadītājas sniegtās informācijas, varējām izlasīt izsmeļošu informāciju.

Pētījuma daļā autore ar interviju palīdzību noskaidros atbalsta grupas kā sociālā darba formas plusus un priekšrocības, iespējamās grūtības un mīnus, kā arī sociālo darbinieku domas un uzskatus par turpmāko darba un pienākumu sadalījumu Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem.

3. Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzes izpēte saistībā ar atbalsta grupām

Diplomdarba ceturtais uzdevums bija novērtēt Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzi saistībā ar atbalsta grupām. Ar interviju palīdzību autore vēlējās noskaidrot atbalsta grupas kā sociālā darba formas plusus, mīnus, priekšrocības, kā arī to, vai šāda darba forma ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem.

Diplomdarba mērķis tika izvirzīts sekojošs: atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojuma izpēte Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem. Pēc autores domām, pētījuma mērķis sasaistās ar diplomdarba mērķi sekojoši: ar sociālo darbinieku intervēšanu autore noskaidros atbalsta grupas kā sociālā darba formas piemērotību Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem.

Tā kā darba teorētiskā daļa sniedza izsmeļošu informāciju, analizējot teorētisko literatūru, tad pētījuma daļā tiks veikti secinājumi no nodaļā strādājošo sociālo darbinieku intervijām, kā arī tiks veikta teorētiskās un pētījuma daļas analīze.

Sagaidāmais rezultāts: izmantojot kvalitatīvo pētījuma metodi – intervēšanu – iegūt priekšstatu par Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzi saistībā ar atbalsta grupām.

3.1. Pētījuma metodoloģija

Lai sasniegtu diplomdarba pētījuma mērķi, autore izvēlējās kvalitatīvo pētījuma metodi, proti, intervēšanu.

Intervēšanu - otro kvalitatīva pētījuma pamatmetodi - par informācijas ieguves metodi izmanto arī kvantitatīvajos pētījumos.

Kvalitatīvajā pētījumā, atšķirībā no kvantitatīvās pieejas, intervijas mērķis ir ne tik daudz izskaidrot, cik izprast respondenta viedokli.

Atšķirības ir arī intervēšanas tehnikā. Kvantitatīvajā pieejā intervijas gaitu pilnīgi diktē intervētājs, kura uzdevums ir pēc iespējas pilnīgāk aptvert intervijas tēmu, nenovirzoties uz citiem tematiem, un pēc iespējas precīzāk ievērot iepriekš nospraustās vadlīnijas, sākumā

uzdodot vispārīgos jautājumus un pakāpeniski virzoties uz aizvien speciālākiem. Atbildēt uz respondenta jautājumiem vai paust savu viedokli kvantitatīvajā pieejā jāvairās.

Ja turpretī interviju izmanto par kvantitatīvā pētījuma metodi, toni lielā mērā nosaka respondents, jo intervētājs seko viņa domu gaitai. Intervētājs var atbildēt uz respondenta jautājumiem un izteikt savu viedokli. Intervētāja uzdevums ir ne tikai panākt respondenta uzticēšanos, bet arī abu starpā izveidot partnerattiecības un sadarbību. Pats galvenais ir panākt, lai cilvēki, kurus intervē, savas domas un jūtas paustu pēc iespējas brīvāk un pilnīgāk.

Par kvalitatīvajām metodēm izmanto ne vien brīvās, ‘‘dziļās’’ intervijas, bet arī tādus intervēšanas veidus kā mutiskā vēsture vai radošā intervēšana. Līdzās individuālām intervijām, aizvien plašāk izmanto grupveida intervijas, kas var sniegt citādus datus un citu redzējumu. [11:166-167]

Izvēlētās metodes pamatojums:

- intervēšanu kā pētījuma metodi autore izvēlējās tāpēc, ka uzskatīja šo metodi par visatbilstošāko diplomdarba mērķa sasniegšanai. Tā kā mērķis ir novērtēt Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieku pieredzi saistībā ar atbalsta grupām, tad izmantojot intervēšanu, autore cer sasniegt izvirzīto mērķi.

Par respondentu **izlasi** autore pētījumā tiek uzskatīti Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālie darbinieki, kuri tiek intervēti.

Respondenti tika atlasīti pēc sekojošiem kritērijiem:

- Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālais darbinieks;
- Ar pieredzi atbalsta grupas/u organizēšanā un vadīšanā.

Intervijas ir paredzētas Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem telpās, sociālo darbinieku kabinetos. Respondentu sniegtā informācija tiks fiksēta uz papīra, pierakstot respondentu atbildes uz jautājumiem.

3.2. Datu analīze

Intervijas tika veiktas laika periodā no 2006. gada 20.marta līdz 2006. gada 7.aprīlim, intervējot 5 sociālos darbiniekus Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem. Datu analīze tika veikta, balstoties uz sociālo darbinieku intervijām, kuras atspoguļotas pielikumos.

Kā pirmais no intervijas jautājumiem bija jautājums par sociālā darba stāžu, strādājot par sociālo darbinieku. Apkopojot iegūtos rezultātus, autore var secināt, ka darba stāža amplitūda ir no 3 gadiem līdz sešiem ar pusi, proti, divām darbiniecēm bija 3 gadu stāžs, vienai – četrus gadu, vienai – 5 gadu un vienai seši ar pusi gadu darba stāžs.

Runājot par pieredzi sociālajā darbā, svarīgs ir jautājums par Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem strādājošo sociālo darbinieku izglītību. Interviju rezultātā noskaidrojās, ka četrām darbiniecēm ir augstākā izglītība sociālajā darbā, bet vienai – nepabeigta psiholoģijas bakalaura izglītība.

Tas, ka intervējamo vidū nebija neviena sociālā darbinieka, kas nav ieguvis vai šobrīd neiegūst augstāko izglītību sociālajā darbā, apstiprina vispārēju tendenci valstī, proti, pieaugošu pieprasījumu pēc kvalificētiem speciālistiem un darba pienākumu izpildi augstā līmenī, kas ir iespējama tikai tādā gadījumā, ja konkrētais cilvēks ir ieguvis atbilstošu izglītību. Tas atspoguļo arī "Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma" 41.pantā noteiktās normas par personām, kurām ir tiesības veikt sociālo darbu, realizēšanu dzīvē, jo likums nosaka, ka "tiesības veikt sociālo darbu ir personām, kas ieguvušas otrā līmeņa profesionālo vai akadēmisko izglītību sociālajā darbā". [7:13]

Apkopojot iegūto informāciju par sociālo darbinieku pieredzi organizējot un vadot atbalsta grupas, kas ir viens no galvenajiem jautājumu blokiem, autore secināja, ka visi intervētie sociālie darbinieki ir organizējuši un vadījuši atbalsta grupas. Šo grupu mērķauditorija bija atbilstoša nodaļas nosaukumam, proti, Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem, un tas nozīmē, ka atbalsta grupas tika rīkotas gan pirmsskolas vecuma bērniem, gan pusaudžiem, gan pašiem bērnu vecākiem un jaunām māmiņām, kuras vienas audzina bērnu vai bērnus.

Otrs no galvenajiem jautājumu blokiem bija jautājums par grūtībām, ar kādām ir saskārušies sociālie darbinieki, organizējot un vadot atbalsta grupas.

Izanalizējot iegūtās atbildes, autore secināja sekojošas grūtības:

- klientu motivācijas trūkums;
- klientu neatsaucība;
- grūtības pilnvērtīgi sagatavoties grupas nodarbībām lielās darba slodzes dēļ;
- mērķauditorijas savākšanu kopā, lai grupa varētu uzsākt savu darbību;
- grūtības vienoties par laikiem;
- neregulāra apmeklētība.

No klientu motivācijas trūkuma izriet fakts, ka sociālajām darbiniecēm pašām ir jāmotivē klienti, kas sagādā grūtības un aizņem papildus laiku. Runājot par grūtībām vienoties par laikiem, tad sociālās darbinieces pieminēja to, ka bieži sanāk grupas rīkot pēc darba laika, un tad ir jāupurē savs brīvais laiks.

Būtiski faktori ir klientu dažādo aizsargmehānismu darbība, piemēram, protests, noraidījums un noliegums, kā arī dalībnieku dažāda intelekta un kultūras līmenis.

Kā līdzvērtīgs jautājums sociālajiem darbiniekiem bija minēt šķēršļus grupas darbībā. Šī jautājuma atbildes bija sekojošas: šķēršļi, kas saistīti ar konkrētās mērķauditorijas rakstura īpatnībām; bieži klienti, apmeklējot grupu, neuzskata un nesaskata, ka viņiem ir kāda problēma; darba apjoms, kas palielinājies un nespēja ilgstoši savu brīvo laiku veltīt grupas plānošanai, kā arī ir vajadzība pēc papildus laika, lai sagatavotos; valodas problēmas ir kā šķērslis, ja uz grupu nāk gan latviešu valodā runājošie, gan krievvalodīgie klienti.

Kā trešais no galvenajiem jautājumu blokiem bija jautājums par atbalsta grupas plusiem. Pēc informācijas analīzes, darba autore secināja šādus sociālo darbinieku uzskaitītus plusus:

- pieredzes apgūšana un apmaiņa;
- dažādu problēmu un attiecības jautājumu kopīga risināšana;
- savstarpēja atbalsta, atbalsta tīklu saņemšana;
- savu domu un uzskatu brīva paušana;
- saskarsmes stilu apgūšana;
- iespēja strādāt ar vairākiem cilvēkiem kopā;
- komunikācijas prasmju uzlabošana.

Savukārt, runājot par atbalsta grupu mīnusiem, divi sociālie darbinieki atbildēja, ka mīnusu neesot, uz grupu darbu viņi skatoties pozitīvi, bet trīs sociālie darbinieki tos tomēr minēja. Tie bija sekojoši: apmeklētība, tāds faktors, ka nevar veltīt atsevišķu uzmanību katram individuāli, kā arī atbalsta grupa kā metode nav piemērota visiem klientiem.

Mīnusi rodas, ja grupas vadītājs nespēj virzīt grupas darbu uz mērķi, kā arī ja grupas darbība aiziet pašplūsmā, novirzās no mērķa. Ja cilvēkiem ir psihiska rakstura novirzes un darbinieks nav laicīgi noreaģējis jeb novērtējis klienta veselības stāvokli, tad pārējie dalībnieki jūtas slikti, piemēram, ja viens ir ar šizofrēnijas iezīmēm. Vēl kā mīnuss tika minēts cilvēku raksturu nesaderība.

Lai noskaidrotu ceturto galveno jautājumu bloku, autore respondentiem uzdeva sekojošu jautājumu: "Vai atbalsta grupas kā sociālā darba forma, Jūsprāt, ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem?". Uz šo jautājumu visi pieci respondenti atbildēja apstiprinoši.

Sīkāk izdalot, varu minēt sekojošus sociālo darbinieku uzskatus: viena sociālā darbiniece uzdod sev retorisku jautājumu, vai atbalsta grupas nav atsevišķs pakalpojums, ko varētu pirkt un ka pašreizējā situācijā darba apjoms esot pārāk liels, lai organizētu un vadītu atbalsta grupas.

Citi sociālie darbinieki uzsver, ka viennozīmīgi atbalsta grupas ir piemērota darba forma, jo nodaļas viens no uzdevumiem jeb specifika ir psihosociālas palīdzības sniegšana un atbalsta grupas ir veids, kā šo palīdzību varētu sniegt, kā arī būtu piemērota preventīvā darba veikšanai. Atbalsta nodaļa jau nosaukumā ietver to, ka tā sniedz atbalstu, bet vairāk jau ikdienā sociālie darbinieki strādā ar represīvajām funkcijām, proti, ja tiek risināts jautājums par bērna palikšanu ģimenē, tad sociālais darbinieks par atbalsta grupas organizēšanu nedomās, kā arī uzsver to, ka jābūt darbiniekam, kas orientējas uz grupas darbu, un citiem viņa pienākumiem būtu jāsamazinās.

Papildus tika uzdots jautājums par to, ko iegūst klienti, kuri iesaistījušies atbalsta grupās. Apkopotie secinājumi ir šādi:

- tiek mazināta klientu sociālā izolētība;
- klientu problēmas tiek izprastas, atrisinātas vai novērstas;
- notiek savstarpējo attiecību un emociju atpazīšana;
- notiek dalīšanās savstarpēji ar savu pieredzi un situāciju;
- iegūst sociālā atbalsta tīklu;
- lielai daļai tās dod zināmu disciplinētību;
- tiek dota iespēja diskutēt savā starpā;
- bērni iemācās dažāda veida prasmes;
- notiek pašapziņas celšanās.

Daži sociālie darbinieki uzskata, ka šāds jautājums jājautā pašiem klientiem, kā arī uz šo jautājumu var attiecināt atbildes no jautājuma par atbalsta grupu plusiem. Tikai ‘‘Bērna emocionālajā audzināšanā’’ bija izstrādātas galā novērtējuma anketas.

Runājot par to, vai tuvākajā laikā Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem ir paredzēts rīkot kādu atbalsta grupu, visi pieci respondenti atbildēji noliedzoši, bet uz jautājumu, vai viņi paši piekristu organizēt un vadīt vēl kādu atbalsta grupu, respondentu atbildes arī bija līdzīgas, proti, viņi visi piekristu organizēt un vadīt atbalsta grupas, bet ar saviem nosacījumiem.

Pieminētie respondentu nosacījumi ir sekojoši:

- ja darba pienākums būtu tīkri organizēt un vadīt atbalsta grupas;
- ja tiktu dots brīvs laiks, lai sagatavotos grupas nodarbībai;
- ja tiktu samazināti pārējie darba pienākumi;
- ieguldītā darba novērtējums.

Izdarot vēl dažus secinājumus pie šī jautājuma, autore var minēt faktu, ka vairāki respondenti pieminēja ‘‘izdegšanas sindromu’’. To viņi attiecināja arī uz atbalsta grupu organizēšanu un vadīšanu papildus pārējiem darba pienākumiem. Grupas sanāk rīkot arī pēc darba laika, bez papildus samaksas, kā arī darba diena tad beidzās 21.00., bet galarezultātā netiek pateikt ne paldies, ne novērtēts darba rezultāts.

Pēdējos gados šis jēdziens ieguvis popularitāti, tas ir, izsīkuma jeb izdegšanas sindroms jeb angļu valodā ‘‘burn out syndrome’’. Pārāk liela darba slodze, atbildīgs darbs, lielas prasības,

mazs sociālais atbalsts un neatbilstošs materiālais un emocionālais atalgojums ir šī stāvokļa izveidošanās priekšnosacījumi.

Lai arī pētījumu skaits strauji pieaug, tomēr vispāratzītas izdegšanas sindroma definīcijas nav. Izsīkuma sindromu galvenokārt definē kā fiziskā un/vai garīgā izsīkuma stāvokli, kurš ir novērojams kā sekas ilgstošai emocionālai nelabsajūtai, kura saistīta ar darba apstākļiem un cilvēka paštēlu. Tiek uzsvērts, ka izsīkums ir emocionāla distresa sekas. Tā ir situācija, kad cilvēka kapacitātes strādāt ir izsmeltas.

Var izdalīt noteiktas riska grupas, kuras īpaši pakļautas riskam “izdegt”. Tās ir:

- cilvēki, kuru profesija saistīta ar citu cilvēku aprūpi un emocionālu kontaktu ar cilvēkiem – ārsti, medmāsas, **sociālie darbinieki**, farmaceiti, skolotāji, psihologi, u.c., īpaši, ja darbs ir saistīts ar cilvēkiem, kuri cieš;
- cilvēki, kuri kā jauni speciālisti darbu tikai sāk;
- tie, kuri maina darbu – sāk darbu jaunā darba vietā;
- tie, kuru darbs ir saistīts ar darbu maiņās;
- tie, kuru darbs saistīts ar augstu atbildības pakāpi, bet zemu tā morālo un materiālo novērtējumu un autoritāti. [18:1]

Apkopojot pētījuma rezultātus, autore ieguva apstiprinošas atbildes par to, ka atbalsta grupa kā sociālā darba forma ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem, bet, lai darbu pie grupas organizēšanas un vadīšanas varētu veikt kvalitatīvāk, ir nepieciešams samazināt sociālā darbinieka darba pienākumus/uzdevumus. Kā alternatīvu variantu sociālie darbinieki minēja jaunu štata vietu sociālajam darbiniekam ar specializāciju atbalsta grupu organizēšanā un vadīšanā.

Salīdzinot atbalsta grupas plusus, tie sakrīt ar teorētiskajā daļā minētajiem, kā arī no šādas darba formas sociālā dienesta klienti ir tikai ieguvēji, bet ne visiem klientiem būs šāda darba forma piemērota.

Autore, intervējot sociālos darbiniekus, ieguva patiesas un pieredzes bagātas atbildes uz jautājumiem, kā arī sociālie darbinieki nebaidījās nosaukt tādus darba nosacījumus, pie kādiem viņi turpmāk piekristu organizēt un vadīt atbalsta grupas, turklāt dažs respondents

pat atzina, ka nākotnē būtu jāmaina sociālā darba struktūra un sociālie darbinieki ir jānodrošina ar psihologa konsultācijām, lai mazinātu "izdegšanas sindromu" un lai kvalificēti darbinieki nepamestu savu amatu jau pēc diviem gadiem.

Pēc autore domām, šie sociālo darbinieku nosacījumi varētu būt labs ieteikums augstākstāvošām personām, kā arī tie būtu jāņem vērā, lai sociālais darbinieks savu darbu varētu veikt kvalitatīvi.

Intervējot sociālos darbiniekus, autore ieguva neatņemamu pieredzi un profesionāļu paustos viedokļus, kā arī intervijas rosināja uz pārdomām, kas saistītas ar viņas izvēlēto profesiju, proti, sociālo darbu.

Sekojošajā diplomdarba pētījuma daļā autore pievērsīsies teorētiskās un pētījuma daļas analīzei.

Runājot par atbalsta grupu kā par sociālā darba formu, tad, intervējot sociālos darbiniekus, autore neieguva vienu konkrētu definīciju par to, kas tad īsti ir atbalsta grupa: sociālā darba forma vai metode. Atbalsta nodaļas sociālie darbinieki šim aspektam nepievērsa lielu uzmanību, bet minēja vienu no galvenajiem faktoriem, ka tā ir palīdzības sniegšanas veids klientiem.

Apakšnodaļa 1.3. tika veltīta atbalsta grupu priekšrocību aprakstīšanai. Intervējot sociālos darbiniekus, autore ieguva gandrīz identiskas priekšrocības un plusus atbalsta grupām, kādi aprakstīti teorijā.

Jautājot par atbalsta grupas mīnusiem, tādus minēja tikai dažus, proti, ka ne visiem klientiem tā ir piemērota darba forma un ka grupā nevar veltīt uzmanību katram individuāli. Viena sociālā darbiniece uzskatīja, ka mīnusi rodas, ja grupas vadītājs nespēj virzīt grupas darbu uz mērķi, kā arī ja grupas darbība aiziet pašplūsmā, novirzās no mērķa.

Pārejot pie Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem vispārīgā raksturojuma un darbības principiem, tad autore Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem paraugolikumā pie darbinieku tiesībām atrada vairākus punktus, kuri ir pretrunīgi. Tie ir sekojošs: "Tiesības saņemt Sociālā dienesta un Labklājības departamenta nodrošinātu supervīziju un citu speciālistu konsultācijas."

Intervējot nodaļas sociālos darbiniekus, autore noskaidroja, ka darbinieki netiek nodrošināti ar supervīzijām, ne citu speciālistu konsultācijām, tāpēc arī draud izdegšanas sindroms.

“Plānot savu darba dienu, atbilstoši klientu sociālo problēmu risināšanas gaitai, iepriekš saskaņojot ar Nodaļas vadītāju”. Kā intervijās atzina sociālie darbinieki, kuri uzņēmušies organizēt un vadīt atbalsta grupas, kuras atbalstītu klientus, tad sagatavoties grupas vadīšanai brīvs laiks netiek dots. Šī iemesla dēļ nākas ziedot savu brīvo laiku un strādāt papildus pēc darba laika.

Papildus iepriekšminētajiem punktiem, minēts vēl viens un tas ir sekojošs: “Izstrādāt un iesniegt projektus jaunu pakalpojumu ieviešanai un nodrošināšanai, kā arī piedalīties Rīgas domes Labklājības departamenta organizētajos semināros un darba grupās.”

Autore interviju gaitā minēja ES projektus, bet uz šo jautājumu sociālie darbinieki atbildēja sekojoši: projektu rakstīšanai ir nepieciešama atsevišķa persona, kura orientējas projektu izstrādē un rakstīšanā, sociālie darbinieki papildus saviem darba pienākumiem nav spējīgi vēl izstrādāt un rakstīt projektus. Dienestu pamatdarbība nav orientēta uz projektu rakstīšanu, bet projekti paši par sevi ir laba lieta.

Intervijas kopumā notika respondentu kabinetos, kuros tie jutās ērti, mājīgi, turklāt savā darba vidē. Uz jautājumiem autore guva skaidras un izsmeļošas atbildes un sasniedza savu izvirzīto pētījuma mērķi, proti, ar sociālo darbinieku intervēšanu autore noskaidroja atbalsta grupas kā sociālā darba formas plusus, mīnus, priekšrocības un piemērotību Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem.

Secinājumi

1. Sociālais grupu darbs sākotnēji bija kā kustība, pēc otrā pasaules kara līdz 70.gadiem tika uzskatīta par atsevišķu sociālā darba metodi, bet tagad grupu darbs vairs nav atsevišķa sociālā darba metode, tā ir viena no sociālā darba formām.
2. Atbalsta grupu galvenais mērķis ir uzturēt un atjaunot saskarsmi un labas attiecības ar daudziem cilvēkiem un paplašināt kontaktus, attīstīt iejūtību un vēlēšanos palīdzēt citiem.
3. Atbalsta grupas tiek definētas dažādi, kaut gan tās visas vieno kas kopīgs – atbalsta grupas ir domātas cilvēkiem, kuriem nepieciešams emocionāls atbalsts un kuri dalās noteiktās problēmās. Viņi satiekas noteiktā laikā un pēc zināma grafika, dalās informācijā un rūpēs, kā arī sniedz atgriezenisko saiti par savām izjūtām.
4. Saskaņā ar sistēmisko teoriju, grupa ir konkrēta sistēma, kas jāuztver ne tikai kā elementu summa, bet kā dinamisks mijiedarbības produkts, kurā iesaistīti visi grupas dalībnieki.
5. Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem ir Rīgas domes rajona/priekšpilsētas Sociālā dienesta struktūrvienība, kas veic sociālo darbu un sniedz sociālos pakalpojumus ģimenēm ar bērniem.
6. Nodaļas mērķis ir nodrošināt profesionālu un mērķtiecīgu sociālā darba un sociālo pakalpojumu sniegšanu, kas orientēti uz klienta sociālo problēmu risināšanu un bērna biopsihosociālo drošību, attīstot pašas personas resursus un iesaistot atbalsta sistēmas.
7. Atbalsta nodaļā var vērsties jebkura ģimene ar bērniem, kurai radušās grūtības vai sociālas problēmas, bet galvenokārt klienti ir trūcīgas, nelabvēlīgas jeb disfunkcionālas ģimenes ar bērniem.
8. Par nelabvēlīgu ģimeni sauc ģimeni, kad starp ģimenes locekļiem nav pozitīvu savstarpējo attiecību vai arī tās ir traumētas būtiskos apstākļos. Nelabvēlīga ģimene ir labvēlīgas ģimenes pretstats.
9. Vidzemes priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļā 2004. gadā organizēja 10 atbalsta grupas un vienu pašpalīdzības grupu, kā arī turpināja darboties septiņas 2003. gadā iesāktās grupas.
10. Pētījuma rezultāti apstiprina, ka atbalsta grupa kā sociālā darba forma ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem, bet, lai darbu pie grupas organizēšanas un vadīšanas varētu veikt kvalitatīvāk, ir nepieciešams samazināt sociālā darbinieka darba pienākumus/uzdevumus.

Nobeigums

Diplomdarba pētītā tēma par atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojumu Vidzemes priekšpilsētas Sociālajā dienestā, konkrētāk Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem, ir interesanta, lai tajā vairāk iedziļinātos jebkurš sociālais darbinieks, kā arī sociālais pedagogs.

Atbalsta grupās iesaistīties ir iespēja ikvienam Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem klientam, jo tās domātas cilvēkiem, kuriem nepieciešams emocionāls atbalsts, un kuri vēlas dalīties noteiktās problēmās, informācijā un rūpēs. Apzinot faktu, ka dienesta klienti pārsvarā ir nelabvēlīgas ģimenes, var secināt, ka atbalsta grupas viņiem būtu pat ļoti nepieciešamas atbalsta tīklu paplašināšanai un sociālās izolētības mazināšanai.

Izpētot sīkāk nelabvēlīgo ģimeņu sociālās problēmas, darba autore var secināt, ka daļu klientu problēmu, piemēram, zemo ienākumu līmeni, sliktos dzīves apstākļus un maksātnespējīgo ģimeņu ar bērniem izlikšanu no dzīvokļiem, atbalsta grupas nespēs atrisināt.

Toties tās spēs sniegt atbalstu tādās problēmās kā vecāku vardarbīgajā izturēšanās tieksmē pret bērniem un bērnu konfliktsituācijās ģimenē un skolā, kā arī sniegs padomus saskarsmes stilu un attiecību jautājumos.

Intervējot Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālos darbiniekus, atklājās vairāki faktori, kas ir saistīti ar dienesta klientiem, un kas būtu jāņem vērā, organizējot atbalsta grupas. Piemēram, klientu pasivitāte, apātija un zemā motivācija, dažādu aizsardzības mehānismu darbība (protests, noraidījums, noliegums), grupas dalībnieku dažāda intelekta un kultūras līmenis.

Kā otrs būtiskākais faktors, kas ietekmē atbalsta grupu organizēšanu, ir Sociālā dienesta organizatoriskā struktūra – nepietiekami finansiālie resursi grupas izdevumu segšanai, sociālo darbinieku lielais darba pienākumu noslogojums, nevēlēšanās un motivācijas trūkums.

Apkopojot interviju rezultātus, noskaidrojās, ka sociālie darbinieki ir gatavi organizēt un vadīt atbalsta grupas, bet ar pāris svarīgiem nosacījumiem. Apzinot šos nosacījumus un

paredzot to novēršanas iespējas, sociālie darbinieki apgalvo, ka atbalsta grupas ļautu vairāk apzināt klientu dažādās problēmas un tās būtu nepieciešams organizēt preventīvā darba veikšanai.

Diplomdarba mērķis - atbalsta grupas kā sociālā darba formas pielietojuma izpēte Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem, kā arī darbā izvirzītie uzdevumi tika sasniegti.

Pēc nointervēto sociālo darbinieku domām, atbalsta grupa kā sociālā darba forma viennozīmīgi ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem, it sevišķi jau preventīvā darba veikšanai, kā arī Atbalsta nodaļa jau nosaukumā ietver to, ka tā sniedz atbalstu, bet ikdienā sociālie darbinieki vairāk strādā ar represīvajām funkcijām, proti, cīnās par bērna palikšanu ģimenē, nodrošina klientus ar tiem nepieciešamajiem pabalstiem utt. Šādās situācijās sociālie darbinieki mazāk uzmanību pievērš klienta iesaistīšanai atbalsta grupā.

Turklāt nodaļas viens no uzdevumiem jeb specifika ir psihosociālas palīdzības sniegšana, un atbalsta grupas ir veids, kā šo palīdzību varētu sniegt.

Intervējot Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālos darbiniekus, diplomdarba autore pārliecinājās par atbalsta grupas kā sociālā darba formas piemērotību sociālajā darbā ar ģimeni, kā arī ieguva noderīgu informāciju un atziņas, kas saistītas ar pašas izvēlēto profesiju – sociālo darbu.

Kā priekšlikumus/ieteikumus darba autore gribētu minēt sekojošus punktus:

1. Pirms atbalsta grupas organizēšanas, veikt mērķauditorijas informēšanu ar mērķi – piesaistīt un motivēt potenciālos grupu dalībniekus.
2. Organizējot atbalsta grupas, par to nozīmi un ieguldījumu nodaļas darbībā un klientu dzīvē, sniegt izsmeļošu informāciju nodaļas vadītājam, kā arī augstākstāvošajām personām.
3. Interviju laikā identificētos šķēršļus un grūtības, organizējot un vadot atbalsta grupas, pārrunāt ar nodaļas vadītāju un augstākstāvošajām personām.
4. Īstenojot savā darba ikdienā interviju laikā minētos nosacījumus, pie kādiem turpmāk piekristu organizēti un vadīt atbalsta grupas, turpināt tās piedāvāt nodaļas klientiem.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Apine, E. Sociālā darba metodes un specifika darbā ar grupām un ģimenēm. *Dzīves jautājumi*. 2. daļa. Rīga: SDSPA Attīstība, 1996.
2. Danče, D., Šice M. Atbalsta grupas tīklojuma nozīme indivīda drošības radīšanā un uzturēšanā. *Dzīves jautājumi*. 9. daļa. Rīga: SDSPA Attīstība, 2004.
3. Liepa, B. *Sociālo gadījumu vadīšanas problemātika sociālo pakalpojumu sniegšanā ģimenēm*. Rīga: SDSPA Attīstība, 2000.
4. Reinholde, I., Vanaga, D. *Sociālais darbs ar augsta riska ģimenēm*. Rīga: SDSPA Attīstība, 2002.
5. *Rīgas domes rajona/priekšpilsētas Sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem PARAugNOLIKUMS*, Rīga, 2004.
6. *Sociālā darba terminoloģijas vārdnīca*. Rīga: SDSPA Attīstība, 2000.
7. *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums*. Rīga: Latvijas Republikas Saeima, 31.10. 2002.
8. *Sociālā sistēma Rīgā 2003. gadā. Gadagrāmata*. Rīgas domes Labklājības departaments, Rīga, 2004.
9. *Sociālā sistēma Rīgā 2004. gadā. Gadagrāmata*. Rīgas domes Labklājības departaments, Rīga, 2005.
10. Zemīte, Ē. *Sociālā darba metodes*. Rīga: SDSPA Attīstība, 2001.
11. Zepa, B., Zobena, A. *Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā*. Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra. Rīga, 1996.
12. Farris Kurtz, L. *Self – Help and Support Groups. A Handbook for Practioners*. 1997. by Sage Publications, Inc.
13. Harper - Dorton, Karen V. and Herbert, M. *Working with Children, Adolescents, and their Families*. Third Edition. ABPS Blackwell book, 2002.
14. Skidmore Rex, A., Milton Thackeray G., William Farley, O. *Introduction to Social Work*. By Allyn & Bacon, 1997.
15. Grupu terapijas priekšrocības. Iegūts 2005.gada 12.decembrī no <http://www.psihologijas pasaule.lv/raksti.php?id=334&show=903&act=read&ct=sub>
16. Bērnu emocionālā audzināšana. Iegūts 2006. gada 15. janvārī no http://www.bm.gov.lv/lat/informacija/bernu_emocionala_audzinasana/
17. Rīgas Domes Labklājības departamenta Sociālās palīdzības pārvaldes Bērnu un ģimeņu aprūpes nodaļas 1999. gada darbības analīze. Iegūts 2006. gada 17. martā no http://www.bernutiesibas.lv/?gr_id=13&id=273

18. 21. gadsimta modernā slimība – izsīkuma jeb izdegšanas sindroms. Iegūts 206.
gada 5.maijā no

<http://www.psihologijaspaule.lv/raksti.php?id=118&show=1101&act=read&ct=sub>

Annotation

The topic of the final paper are ‘‘The Use of Support Groups as a Social Work Form in the Social Service of Vidzeme’s District’’.

The purpose of work is to research the use of support groups as a social work form in the Support section for families and children.

There are four tasks in the final paper: to study support – groups as a form in social work, to research field, client and their social problems of Support section for families and children in the Social service of Vidzeme’s district, to study offered utility in the Support section for families and children and to assess the experience of social workers in relation to support groups in the Support service for families and children.

There are three main chapters in the final paper. The first chapter offers general information about the support – group as a social work form. In the second chapter, there are complete information about Support section for families and children. In the third chapter get investigated the research about the experience of social workers in relation to support groups in the Support service for families and children.

There are used two of the methods – analyses of theory and practice and interview.

The purpose and the tasks of the final paper is achieve. The research purpose is achieve too.

PIELIKUMI

Intervija ar Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieci **Inetu Pallo**. Intervija notika 2006. gada 20. martā, Inetas kabinetā, pulksten 16:00.

1) Cik ilgi Jūs strādājat par sociālo darbinieku?

Sešus ar pusi gadus un dažus mēnešus.

2) Kāda ir Jūsu izglītība?

Augstākā izglītība sociālajā darbā, esmu beigusi Latvijas Kristīgo akadēmiju.

3) Vai Jūs pati kādreiz esiet organizējusi un vadījusi kādu atbalsta grupu/as?

Esmu organizējusi un vadījusi atbalsta grupas. Viena bija sievietēm, kuras vienas audzina bērnus, kā arī attīstoši izglītojošo atbalsta grupu bērniem vecumā no 12 – 14 gadiem ‘‘Mākslas darbnīca’’.

4) Kādai mērķa grupai tā/ās bija domāta/as?

Pirmā grupa – sievietēm, kuras vienas audzina bērnus, bet otrā – bērniem no riska ģimenēm, dienesta klientiem vecumā no 12 – 14 gadiem. Mērķis pirmajai grupai bija sniegt atbalstu un izglītēt māmiņas bērna emocionālajā audzināšanā, bet otrās grupas mērķis bija attīstīt primāro kreativitāti, spēt dažādas situācijas risināt radoši. ‘‘Mākslas darbnīcā’’ runājām ar bērniem par dažādiem māksliniekiem, kultūru, tradīcijām un citām lietām, kas saistītas ar mākslu.

5) Cik bieži notika grupas nodarbības?

Mātēm tās bija vienu reizi nedēļā, bet bērniem - divas reizes nedēļā.

6) Ar kādām grūtībām saskārāties, organizējot/vadot grupu?

Bieži mātes uz šo grupu nāca piespiedu kārtā, tāpēc viens no pienākumiem bija viņas motivēt apmeklēt grupu un tas prasa papildus slodzi grupas vadīšanā, kā arī bija grūti panākt, lai viņas nodarbības apmeklē regulāri. Strādājot ar bērniem – grūtības sagādāja tas, ka vecāki nesevoja līdzī vai bērns apmeklē grupu vai nē.

7) Vai variet minēt kādus šķēršļus grupas darbībā?

Sākumā, kad Atbalsta nodaļa ģimenēm ar bērniem atradās Rīgas izpilddirekcijas telpās, tad aktuāls bija telpu jautājums, jo atbalsta grupām tās bija grūti atrast. Nācās izmantot lielo zāli pēc darba laika grupu nodarbībām. Ievācoties jaunajās telpās Ieriķu ielā telpu jautājums vairs nebija aktuāls.

8) Kādi plusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Grupā tiek risinātas dažādas problēmas, kopīgi apgūta pieredze, tiek risināti attiecību jautājumi, grupā notiek dažādi procesi, dalībnieki saņem savstarpēju atbalstu, iemācās izteikties, nekautrēties no savu domu, uzskatu paušanas. Māmiņu grupā nāca sociāli izolētās mātes un grupā viņas varēja savā starpā dalīties pieredzē, savās problēmās, sadraudzēties savā starpā, lai, ietu kopā uz pasākumiem.

9) Kādi mīnusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Mīnusu nav, es pozitīvi skatos uz grupu darbu.

10) Vai atbalsta grupas kā sociālā darba forma ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem?

Šeit man jāuzdod retorisks jautājums, vai atbalsta grupas nav atsevišķs pakalpojums, ko varētu pirkt? Pašreizējā situācijā darba apjoms ir pārāk liels, lai organizētu un vadītu atbalsta grupas.

11) Ko tās sniedz nodaļas klientiem, kuri iesaistās tajās?

Ko tās sniedz, tas atkarīgs no grupas izvirzītā mērķa. Manām vadītajām grupām mērķis tika sasniegts, proti, mammu grupā, mazināt sociālo izolētību, bet bērniem – kreativitātes atraisīšana, problēmu atrisināšana caur radošām lietām, savstarpējo attiecību un emociju atpazīšana.

12) Vai tuvākajā laikā Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem ir paredzēts rīkot kādu atbalsta grupu?

Plānota ir atbalsta grupa pusaudžiem, sadarbojoties ar Narkomānijas profilakses centra speciālistiem, bet nodaļas sociālie darbinieki noslogotības dēļ nevar pavilkt vēl vadīt grupas.

13) Vai Jūs piekristu šo grupu organizēt un vadīt?

Piekristu tikai tad, ja mans darba pienākums arī būtu tikai organizēt un vadīt atbalsta grupas. Bet savādāk es nepiekristu. Varu minēt tādu kā absurdu, ka tie sociālie darbinieki, kuri ir organizējuši un vadījuši atbalsta grupas un papildus veikuši sociālā darbinieka pienākumus iet prom no darba, jo draud izdegšanas sindroms.

Intervija ar Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieci **Daci Sameti**. Intervija notiek 2006. gada 20. martā, Daces kabinetā, pulksten 17:00.

1) Cik ilgi Jūs strādājat par sociālo darbinieku?

Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem strādāju trīs gadus.

2) Kāda ir Jūsu izglītība?

Bakalaurs sociālajā darbā SDSPA ‘Attīstība’, kā arī 2. kurss maģistratūrā ‘Attīstība’.

3) Vai Jūs pati kādreiz esiet organizējusi un vadījusi kādu atbalsta grupu/as?

Esmu organizējusi un vadījusi divas atbalsta grupas.

4) Kādai mērķa grupai tā/ās bija domāta/as?

Viena bija pirmskolas vecuma bērniem, kuri neapmeklē bērnudārzu. Šie bērni bija no riska ģimenēm un dienesta klienti. Otra bija atbalsta grupa vecākiem ‘Bērna emocionālā audzināšana’.

5) Cik bieži notika grupas nodarbības?

Abas grupas notika divas reizes nedēļā, bet ilgums atšķīrās.

6) Ar kādām grūtībām saskārāties, organizējot/vadot grupu?

Pieaugušo klientu neatsaucība, kā arī vecāki negrib, ka bērni nāk uz grupu. Nemotivēti klienti ir šie riska grupas cilvēki, kā arī paši uzskata, ka viņiem neko nevajag, nekādu problēmu viņiem neesot, kā arī nākas daudz saskarties ar aizsargmehānismu darbību, proti, protestu, noraidījumu un noliegumu. Kanādā pieaugušajiem pat maksā par grupu apmeklējumu.

7) Vai variet minēt kādus šķēršļus grupas darbībā?

Tā pati pieaugušo klientu neatsaucība, pasivitāte un apātija, kā arī grupas dalībnieku apmeklējuma svārstības. Ja beigās paliek tikai divas mammas, tā jau vairs nav grupa. Lielā darba slodze un tas, ka grupas nākas organizēt darba laikā, papildus pārējiem darba pienākumiem. Neatbalstoša institūcijas vadība, nenovērtē grupas darbību un rezultātu.

8) Kādi plusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Socializēšanās iespējas gan pieaugušajiem, gan bērniem. Caur bērniem var redzēt, kādas problēmas un situācija pastāv ģimenē.

9) Kādi mīnusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Mīnusu nav.

10) Vai atbalsta grupas kā sociālā darba forma ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem?

Jā, noteikti.

11) Ko tās sniedz nodaļas klientiem, kuri iesaistās tajās?

Klienti dalās ar savām problēmām, situāciju un pieredzi. Atbalsta grupu apmeklēja arī mātes, kurām vīri ir alkoholiķi, kā arī tādas, kuras pašas to lieto. Grupā varēja labi novērot to mammu izturēšanos, kuras pašas lieto alkoholu un kā viņas izturas pret bērnu. Šādas situācijas liek daudz ko pārdomāt.

Pašiem sociālajiem darbiniekiem darbs ir daudzveidīgāks, un jo vairāk darba formu, jo vieglāk ir strādāt.

12) Vai tuvākajā laikā Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem ir paredzēts rīkot kādu atbalsta grupu?

Nē, nav.

13) Vai Jūs piekristu šo grupu organizēt un vadīt?

Kā sociālā darbiniece neesmu gatava uzņemties darbu pie grupas organizēšanas un vadīšanas. Pēc darba laika sanāk rīkot, bez papildus samaksas, kā arī darba diena tad beidzās 21.00. un beigās pat "Paldies!" neviens nepasaka un nenovērtē darbu.

Piekristu vadīt, ja būtu konkrēts pienākums, vai būtu viena brīva diena, lai to sagatavotu. Bet neviens atlaides nedod un tad draud izdegšanas sindroms.

Izgājusi esmu "Bērnu emocionālās audzināšanas" apmācības programmu pie speciālistes "Skalbēs", bet šodienas apstākļos tas nav iespējams. Uzskatu, ka ir jāizmaina sociālā darba struktūra.

Intervija ar Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieci **Tatjanu Korotkovu**.
Intervija notiek 2006. gada 30. martā, Tatjanas kabinetā, pulksten 15:00.

1) Cik ilgi Jūs strādājat par sociālo darbinieku?

Trīs gadus.

2) Kāda ir Jūsu izglītība?

Otrā līmeņa augstākā profesionālā izglītība sociālajā darbā.

3) Vai Jūs pati kādreiz esiet organizējusi un vadījusi kādu atbalsta grupu/as?

Jā, esmu.

4) Kādai mērķa grupai tā/ās bija domāta/as?

Pusaudžiem, dienesta klientiem, kas mēdz neapmeklēt skolu un ir potenciālie atkarībnieki. Sadarbībā ar Narkomānijas profilakses centra speciālistiem notika šī grupa.

5) Cik bieži notika grupas nodarbības?

Vienu reizi nedēļā.

6) Ar kādām grūtībām saskārāties, organizējot/vadot grupu?

Grūti piesaistīt, ieinteresēt jauniešu un motivēt apmeklēt grupu. Grūti pilnvērtīgi sagatavoties grupas nodarbībām lielās darba slodzes dēļ. Nevar paredzēt, cik bērnu atnāks uz nodarbību.

7) Vai variet minēt kādus šķēršļus grupas darbībā?

Šķēršļi, kas saistīti ar pusaudžu rakstura īpatnībām. Jāmāk pārvaldīt grupas procesu, jāmāk organizēt grupas darbu, lai no tā ir kāda jēga.

8) Kādi plusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Pieredze, grupa dod jaunas emocijas, izjūtas ikdienas dzīvē, jaunieši iegūst plašāku atbalsta tīklu. Šie jaunieši, kuri dzīvo riska ģimenēs, apmeklējot grupu ievēro, ka nav tādi vieni un var apmainīties ar pieredzi, kā arī savu problēmu var risināt grupā. Pusaudži

grupā apgūst saskarsmi, kā arī savas domas izteikt vārdos. Grupu darbs dod iespēju vienlaicīgi strādāt ar vairākiem cilvēkiem kopā.

9) Kādi mīnusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Apmeklētība, kā arī faktors, ka nevar veltīt atsevišķu uzmanību katram individuāli. Atbalsta grupa kā metode nav piemērota visiem klientiem.

10) Vai atbalsta grupas kā sociālā darba forma ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem?

Jā, viennozīmīgi, jo nodaļas viens no uzdevumiem jeb specifika ir psihosociālas palīdzības sniegšana un atbalsta grupas ir veids, kā šo palīdzību varētu sniegt.

11) Ko tās sniedz nodaļas klientiem, kuri iesaistās tajās?

Klienti iegūst sociālā atbalsta tīklu. Varu minēt tās pašas lietas, ko pie plusiem.

12) Vai tuvākajā laikā Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem ir paredzēts rīkot kādu atbalsta grupu?

Nav paredzēts.

13) Vai Jūs piekristu šo grupu organizēt un vadīt?

Jā, ar nosacījumu, ja dots vairāk laika sagatavoties un vadība novērtē ieguldījumu.

Intervija ar Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieci **Maiju Andersoni**.
Intervija notiek 2006. gada 3. aprīlī, Maijas kabinetā, pulksten 15:30.

1) Cik ilgi jau strādājat par sociālo darbinieku?

Četrus gadus.

2) Kāda ir Jūsu izglītība?

Nepabeigta Psiholoģijas bakalaura.

3) Vai Jūs pati kādreiz esiet organizējusi un vadījusi kādu atbalsta grupu/as?

Jā, esmu.

4) Kādai mērķa grupai tā/ās bija domāta/as?

Viena bija atbalsta grupa pusaudžiem, vēl pašreiz vadu bērniem grupiņu jeb pulciņu prasmju apgūšanai un attīstīšanai. Tie ir pirmsskolas vecuma bērni, kuri neapmeklē pirmsskolas vecuma bērnu iestādes un, protams, ir bērni no sociālā riska ģimenēm, kā arī dienesta klienti.

5) Cik bieži notika grupas nodarbības?

Pusaudžiem bija vienu reizi nedēļā, bet bērniem - 2 reizes nedēļā.

6) Ar kādām grūtībām saskārāties, organizējot/vadot grupu?

Mērķauditorijas dabūšana kopā, lai pakalpojums nonāktu pie tiem, kuriem grupa ir nepieciešama un vajadzīga.

7) Vai variet minēt kādus šķēršļus grupas darbībā?

Ārējie šķēršļi varētu būt līdzekļi, bet iekšējie – bieži klienti, apmeklējot grupu, neuzskata un nesaskata, ka viņiem ir kāda problēma. No grupas vadītāja būs atkarīgs, kā veidosies saskarsme, komunikācija grupā. Problēmas rodas, ja turpina kontaktēties ārpus grupas un ja nepazīstami cilvēki ir grupā.

8) Kādi plusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Katrā ziņā tie vairāk attiecas uz pusaudžiem, pieaugušajiem klientiem. Dalībnieki nejutās izolēti, savā problēmā nav vieni, jo citiem ir līdzīgas problēmas un tad uz savu var skatīties adekvāti, kā arī atbalstu saņem grupā. Ja ģimene vēlētos iesaistīties grupā, tad tas būtu vēlams darbs un var aptvert vairākus cilvēkus grupu darbā, kā arī šī psihosociālā darbība palīdz tiem risināt problēmas.

9) Kādi mīnusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Ja grupas vadītājs nespēj virzīt grupas darbu uz mērķi, kā arī ja grupas darbība aiziet pašplūsmā, novirzās no mērķa.

10) Vai atbalsta grupas kā sociālā darba forma, Jūsaprāt, ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem?

Jā, ir piemērota.

11) Ko tās sniedz nodaļas klientiem, kuri iesaistās tajās?

Tā palīdz izprast un novērst radušās problēmas.

12) Vai tuvākajā laikā Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem ir paredzēts rīkot kādu atbalsta grupu?

Nezinu. Ja būs mērķgrupa un pietiekamā daudzumā, tad varbūt, bet uzskatu, ka būtu nepieciešama ‘‘Bērnu emocionālās audzināšanas’’ grupa topošajām māmiņām.

13) Vai Jūs piekristu šo grupu organizēt un vadīt?

Jā, tādas, kas vairāk orientētas uz psiholoģisko aspektu. Ir pašreiz bērnu invalīdu vecākiem grupa, bet tā vairāk ir kā pašpalīdzības grupa, kur arī darbojas psiholoģiskie aspekti.

Intervija ar Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem sociālo darbinieci **Ingrīdu Tālbergu**.
Intervija notiek 2006. gada 7. aprīlī, Ingrīdas kabinetā, pulksten 10:00.

1) Cik ilgi jau strādājat par sociālo darbinieku?

Piecus gadus.

2) Kāda ir Jūsu izglītība?

Kristīgās akadēmijas Praktiskās teoloģijas nodaļā, karitatīvais sociālais darbs.

3) Vai Jūs pati kādreiz esiet organizējusi kādu atbalsta grupu/as?

Esmu organizējusi atbalsta grupas.

4) Kādai mērķa grupai tā/ās bija domāta/as?

Pirmā – atbalsta grupa mātēm, kuras vienas audzina bērnus. Otrā – jaunām nepilngadīgām māmiņām bez iemaņām zīdaiņa kopšanā. Trešā – pirmsskolas vecuma bērniem un orientēta uz nelabvēlīgo ģimeņu bērniem, kuri neapmeklē bērnudārzu. Ceturtā – ‘Bērnu emocionālā audzināšana’, kura izveidota jau trīs reizes.

5) Cik bieži notika grupas nodarbības?

Grupas tika veidotas ar domu, ka būs regulāras, 2 stundu garumā, 1 – 2 reizes nedēļā.

6) Ar kādām grūtībām saskārāties, organizējot /vadot grupu?

Pašā sākumā ir grūtības motivēt klientus, piesaistīt tos grupai, paskaidrot, ka tā būs atbalsta grupa, tajā varēs atrast jaunus problēmas risināšanas veidus, dalīties problēmās, nevis grupa būs pamācošā vai lekcijas lasīs grupā.

Grūtības vienoties par laikiem, sanāc pēc darba laika un tad ir jāupurē savs brīvais laiks.

Vecāki nav ieinteresēti sadarboties un nekontrolē sava bērna uzvedību, piemēram, ja grupa bērniem paredzēta 14.00., tad viņi jau no rīta skraidīs gar dienesta durvīm.

‘Bērna emocionālā audzināšana’ bija slēgta grupa, tai bija nepieciešama regularitāte, bet saskārāties ar to, ka sarūk dalībnieku skaits.

7) Vai variet minēt kādus šķēršļus grupas darbībā?

Darba apjoms, kas palielinājies un nevar ilgstoši savu brīvo laiku veltīt grupas plānošanai. Vajadzīgs papildus laiks, lai sagatavotos. Valodas problēmas ir kā šķērslis, ja uz grupu nāk gan latviešu valodā runājošie, gan krievvalodīgie klienti, kā arī klientu dažāda intelekta un kultūras līmenis.

8) Kādi plusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Plusi ir daudz. Atbalsts grupā, savstarpējā iepazīšanās, dalīšanās pieredzē, nejūtas viens ar savu problēmu.

9) Kādi mīnusi Jūsaprāt ir atbalsta grupām?

Ja cilvēkiem ir psihiska rakstura novirzes un darbinieks nav laicīgi noreāģējis jeb novērtējis klienta veselības stāvokli. Pārējie dalībnieki tad jūtās slikti, ja viens ir ar šizofrēnijas iezīmēm. Vēl kā mīnuss ir cilvēku raksturu nesaderības.

10) Vai atbalsta grupas kā sociālā darba forma, Jūsaprāt, ir piemērota Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem?

Būtu piemērota preventīvā darba veikšanai. Atbalsta nodaļa jau nosaukumā ietver to, ka tā sniedz atbalstu, bet vairāk jau ikdienā sociālie darbinieki strādā ar represīvajām funkcijām, proti, par bērna palikšanu ģimenē ja iet runa, tad viņš par atbalsta grupas organizēšanu nedomās.

Jābūt darbiniekam, kas orientējas uz grupas darbu un citiem pienākumiem būtu jāsamazinās.

11) Ko tās sniedz nodaļas klientiem, kuri iesaistās tajās?

Tas jau būtu jājautā pašiem klientiem, kuri apmeklē šīs grupas. Es uzskatu, ka lielai daļai tās dod zināmu disciplinētību, viņi zina, ko iegūs, apmeklējot grupu. Klienti iegūst informāciju, var diskutēt savā starpā, bērni iemācās dažāda prasmes, viņiem ceļas pašapziņa un vēlēšanās būt kopā.

‘‘Bērna emocionālajā audzināšanā’’ bija izstrādātas galā novērtējuma anketas.

12) Vai tuvākajā laikā Atbalsta nodaļā ģimenēm ar bērniem ir paredzēts rīkot kādu atbalsta grupu?

Nav paredzēts.

13) Vai Jūs piekristu šo grupu organizēt un vadīt?

Piekristu tādu organizēt un vadīt.